

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครู
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทัศนะ
 - 1.1 ความหมายของทัศนะ
 - 1.2 องค์ประกอบของทัศนะ
 - 1.3 ประเภทของทัศนะ
2. การบริหารสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 2.2 ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา
3. การบริหารกิจการนักเรียน
 - 3.1 ความหมายของการบริหารกิจการนักเรียน
 - 3.2 ขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียน
4. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 4.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 4.2 ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 4.3 วัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 4.4 องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 5.2 การคัดกรองนักเรียน
 - 5.3 การส่งเสริมนักเรียน
 - 5.4 การป้องกันและแก้ปัญหา
 - 5.5 การส่งต่อ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทัศนะ

1. ความหมายของทัศนะ

วิเชียร วิทยอดม (2549, หน้า 28) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง สภาวะทางจิต และ สภาวะทางประสาทเกี่ยวกับความพร้อม ซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เป็นตัวนำ หรือมี อิทธิพลเหนือการตอบสนองของแต่ละบุคคลที่มีต่อวัตถุ และสภาพการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กัน

ณรงค์ศักดิ์ บุญเลิศ (2550, หน้า 27) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง ความรู้สึกใน ที่ กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมไปในทางใดทางหนึ่งโดยทัศนะเป็นสิ่งที่สะท้อนมาสู่พฤติกรรมของ บุคคล ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลย่อมเป็นการแสดงออกที่มีผลมาจากทัศนะของบุคคลซึ่งเป็น สิ่งที่มาจกประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ การเรียนรู้ของบุคคล และเป็น ที่รวม ภูมิ หลังของบุคคลนั้นๆ ด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, และธนวรรษ ตั้งสินทรัพย์ (2550, หน้า 276) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง การประเมินหรือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบในวัตถุ คน หรือเหตุการณ์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง หรือเป็น แนวโน้มของบุคคลที่แสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นบุคคล กลุ่มคน ความคิด หรือสิ่งของก็ได้ โดยมีความรู้สึกหรือความเชื่อเป็นพื้นฐาน ทัศนะไม่ใช่สิ่งเดียวกับค่านิยม แต่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกัน โดยค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่า แต่ทัศนะเป็นความรู้สึกด้านอารมณ์ (พอใจ หรือไม่พอใจ) ซึ่งความรู้สึกนี้จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล

ภาวิณี เพชรสว่าง (2552, หน้า 41) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง แนวโน้มในการ ตอบสนองที่ค่อนข้างแน่นอนต่อบุคคลสถานการณ์หรือสิ่งของ ซึ่งสามารถทราบทัศนะได้จาก คำพูด ความเชื่อ ความรู้สึก และจากสิ่งที่เขาทำวิธีการที่เขาตอบสนอง โดยสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และประสบการณ์ที่ได้เผชิญของแต่ละบุคคลเป็นส่วนทำให้มีทัศนะที่ แตกต่างกัน

สุพานี สฤษฏ์วานิช (2552, หน้า 71) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็น หรือ คำพูดในเชิงประเมินที่มีต่อเหตุการณ์ต่อบุคคลหรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในแง่บวกหรือแง่ลบ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย เชื่อหรือไม่เชื่อ ดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1995, p. 628) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง การพิจารณาตัดสินหรือ ความเชื่อที่นำไปสู่การคาดคะเนหรือการแปลผลในพฤติกรรมของบุคคลต่อเหตุการณ์ต่างๆ

โคลาซา (Kolasa, 1996, p. 386) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นที่แต่ละคน แสดงออกในการที่พิจารณาข้อเท็จจริง ซึ่งมีความสำคัญในการประเมินค่ากิจกรรมก่อนที่จะ ตัดสินใจ

ชาว, และไรท์ (Shaw, & Wright, 1996, p. 320) กล่าวว่า ทศนะ หมายถึง การแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่าเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะและทศนะนั้นได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ

กู๊ด (Good, 2001, p. 339) กล่าวว่า ทศนะ หมายถึง ความเห็น ความเชื่อ การตัดสินใจ ความคิด ความรู้สึก ไม่ได้มาจากการพิสูจน์หรือการชั่งน้ำหนักกว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

สรุปได้ว่า ทศนะ หมายถึง ความคิดเห็นที่เกิดจากความรู้สึก ความเชื่อ หรือการรับรู้ของบุคคล ซึ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมไปในทางใดทางหนึ่งโดยทศนะเป็นสิ่งที่สะท้อนมาสู่พฤติกรรมของบุคคล

2. องค์ประกอบของทศนะ

วิเชียร วิทโยดม (2549, หน้า 31-32) กล่าวว่า องค์ประกอบของทศนะ เป็นแนวคิดง่ายๆ ไม่ซับซ้อนแต่ความจริงแล้วทศนะและผลที่เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรม เป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนอย่างยิ่ง องค์ประกอบของทศนะมีดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึก เป็นความรู้สึกที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน ภาวะทางด้านอารมณ์และความรู้สึกที่เกี่ยวกับคนบางคน ทั้งความคิด เหตุการณ์ หรือจุดประสงค์ ที่มีต่อสิ่งเร้าอันใดอันหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการประเมินสิ่งเร้าอันนั้น

2. องค์ประกอบด้านการรับรู้หรือความเชื่อ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้หรือความเชื่อ ความคิดเห็น ความเข้าใจ หรือความรู้ที่แต่ละบุคคลยึดมั่นไว้ในใจที่มีต่อสิ่งเร้า หรือต่อสิ่งของหรือปรากฏการณ์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่ได้เก็บสะสมมาจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา

3. องค์ประกอบความพร้อมที่จะกระทำหรือด้านพฤติกรรม เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับส่วนของความรู้สึก เป็นความพร้อมหรือแนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, และธนวรรษ ตั้งสินทรัพย์ (2550, หน้า 276) กล่าวว่า องค์ประกอบของทศนะ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความเข้าใจ (components of attitude) คือ ส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและความเชื่อของบุคคล

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) คือ ส่วนของอารมณ์และความรู้สึกที่ชอบหรือไม่ชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) คือ ส่วนของความตั้งใจที่จะปฏิบัติต่อคนใดคนหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การลาออกจากงาน

การมองทัศนะจากองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะช่วยให้เราเข้าใจความซับซ้อนหรือความสัมพันธ์ระหว่างทัศนะกับพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี

การที่บุคคลมีทัศนะต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกัน ก็เนื่องมาจากบุคคลมีความเข้าใจ มีความรู้สึก หรือมีแนวความคิด แตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนะ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกัน ทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้

ภาวิณี เพชรสว่าง (2552, หน้า 40-41) กล่าวว่า ทัศนะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. การระลึกรู้ เป็นค่านิยม ความเชื่อที่บุคคลยึดถือต่อบุคคล หรือสิ่งของ สถานการณ์

1.1 ค่านิยม เป็นส่วนที่มีอิทธิพลต่อการระลึกรู้และพฤติกรรม กล่าวคือมีอิทธิพลต่อสิ่งที่บุคคล รับรู้ และกระทำค่านิยมนั้นจะเกี่ยวข้องกับ บุคคล และสถาบัน

1.2 ความเชื่อ เป็นความคิดว่าถูกต้องเกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งของ ซึ่งอาจจะเป็นความจริง หรือไม่เป็นความจริงก็ได้

2. ความรู้สึก คือ อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการประเมินส่วนการระลึกรู้เป็นความรู้สึก ชอบ ไม่ชอบ ต่อบุคคล หรือต่อสิ่งของสถานการณ์

3. พฤติกรรม เป็นผลจากการที่บุคคลมีความรู้สึกในข้างต้นจึงตอบสนองออกมา โดยการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งในเรื่องพฤติกรรมนั้นทัศนะอาจเป็นสาเหตุของการแสดงพฤติกรรม หรือทัศนะอาจเป็นผลของการแสดงพฤติกรรมก็ได้

สุพานี สฤษฎ์วานิช (2552, หน้า 72) กล่าวว่า องค์ประกอบของทัศนะ คือ ความคิดเห็นหรือคำพูดในเชิงประเมินที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น ทัศนะ จึงประกอบด้วย

1. ส่วนที่เป็นความรู้หรือข้อมูลที่รับรู้มา หรือเป็นความเชื่อ หรือความเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. ความเชื่อตามข้อ 1 นั้นจะมีผลก่อให้เกิดความรู้สึกบางอย่างตามมา

3. แล้วเราก็มีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาตามความรู้สึกของเรา

สันติ ฌ พัทลุง (2552, หน้า 20) กล่าวว่า องค์ประกอบของทัศนะประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานเป็นประสบการณ์ ความรู้ในเรื่องความปลอดภัยรวมถึงความคิดความเชื่อที่มีต่อความปลอดภัย หรือปรากฏการณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะได้รับก่อนมีทัศนะต่อเรื่องนั้นๆ

2. ความรู้สึกเป็นความรู้สึกโดยอัตโนมัติหรือสัญชาตญาณเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานและมีผลทำให้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้นขึ้นได้

3. ความพร้อมที่จะกระทำหรือพฤติกรรมเป็นการประพฤติดีปฏิบัติพร้อมที่จะสนับสนุนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่องค์กรกำหนดให้ปฏิบัติทำให้เกิดการแสดงผลพฤติกรรมออกมาตามทัศนคติที่เกิดขึ้น

สมิท, และคาทส (Smith, & Katz, 1996, p. 9) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของทัศนคติ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความนึกคิด (the cognitive component) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทั้งไปทั้งสิ่งที่ชอบ และไม่ชอบหากบุคคลมีความรู้หรือความคิดว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มักจะมีทัศนคติดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (the affective component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่มีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้นเป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละคน

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (the behavioral component) คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

ชิฟแมน, และคานุก (Schiffman, & Kanuk, 2002, pp. 202-205) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อบุคคล สิ่งของหรือสภาพการณ์ต่างๆ ในทางที่จะยอมรับหรือปฏิเสธได้แบ่งองค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 ประการ

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (cognitive component) คือ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจะเป็นบวกหรือลบก็ได้

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (affective component) เป็นความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ถ้ารู้สึกชอบจะมีทัศนคติดี แต่ถ้ามีความรู้สึกไม่ชอบก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นๆ

3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (action component) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางใดทางหนึ่งแล้วแต่จะมีทัศนคติไปในทิศทางใด

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทัศนคติประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ และ 2) องค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติดีปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุน

3. ประเภทของทัศนคติ

วิชญ์ เครือดวงคำ (2548, หน้า 25-26) กล่าวว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติมีดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสำคัญที่จะปลูกฝังทัศนคติตั้งแต่วัยเด็ก สังเกตได้ชัดจากที่ได้รับการปลูกฝังกล่อมเกลามาจากสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิด

2. การได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ ประสบการณ์มีบทบาทในการหล่อหลอมทัศนคติของบุคคล

3. การเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน มีส่วนให้ทัศนคติที่มีอยู่นั้นแพร่ขยายไปสู่สิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้

4. การเลียนแบบ โดยปกติการเลียนแบบทัศนคติจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลที่เป็นตัวต้นแบบเป็นคนที่น่าเคารพนับถือ หรือมีบุคลิกภาพที่ทำให้ผู้ใกล้ชิดชื่นชมพอใจ

วิเชียร วิทญ์อุตม (2549, หน้า 35-36) กล่าวว่า ประเภทของทัศนคติ ของบุคคลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ทัศนคติโดยทั่วไปของพนักงานที่มีต่องานของตนเอง คนที่มีความพอใจในงานสูงจะมีทัศนคติที่เป็นบวกต่องาน ขณะที่พนักงานอีกคนหนึ่งไม่มีความพอใจในงานก็จะมีทัศนคติที่เป็นลบต่องาน

2. ความเกี่ยวข้องกับงาน คือ ระดับที่พนักงานได้รับการระบุว่ามีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับงาน และพิจารณาว่าเขามีผลงานสำคัญเท่าไรต่อคุณค่าของตัวของพนักงานเอง ความเกี่ยวข้องกับงานที่มีระดับความเกี่ยวข้องในงานสูง จะแสดงให้เห็นชัดเจนถึงความกังวลต่องานที่พนักงานทำ

3. ความผูกพันกับองค์กร คือ สถานะซึ่งพนักงานต้องการที่จะเห็นองค์การบรรลุเป้าหมายในฐานะที่พนักงานเป็นสมาชิกคนหนึ่งขององค์การ ถึงขนาดมีความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์การใคร่ที่จะเห็นความก้าวหน้าขององค์การ トラบเท่าที่องค์การยังสร้างความพอใจให้กับพนักงานอยู่แต่เมื่อเกิดความไม่พอใจแผ่ขยายไปทั่วทั้งองค์การ พนักงานก็มีแนวโน้มจะลาออกจากองค์การได้มาก

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, และธนวรรษ ตั้งสินทรัพย์ (2550, หน้า 277-278) กล่าวว่า มนุษย์มีทัศนคติมากมาย ซึ่งทัศนคติที่เกี่ยวกับงาน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ทัศนคติด้านความพึงพอใจในงาน 2) ทัศนคติด้านการมีส่วนร่วมในงาน และ 3) ทัศนคติด้านความผูกพันกับองค์กรหรือความจงรักภักดีต่อองค์การ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทัศนคติด้านความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องานของเขา บุคคลที่มีความพึงพอใจในงานสูงจะมีทัศนคติในทางบวกต่องานที่ทำ ในทางตรงข้ามบุคคลที่ไม่พึงพอใจในงานก็จะมีทัศนคติในทางลบต่องานที่ทำ ในการศึกษาถึงทัศนคติของพนักงานมักจะศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในงานเป็นส่วนมาก และจะหมายถึงทัศนคติของพนักงานเป็นรายบุคคล แต่ถ้าเป็นความพึงพอใจในการทำงานของกลุ่มมักจะเรียกว่า ขวัญและกำลังใจ

องค์ประกอบของความพึงพอใจในการทำงาน โดยทั่วไปความพึงพอใจในการทำงาน อาจมองได้ทั้งจากทัศนะโดยรวมทั้งหมด หรือวัดเฉพาะจากความพึงพอใจในงานของพนักงานเป็นรายบุคคลก็ได้ แต่มีข้อเสียคือ อาจไม่รู้สาเหตุที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ ดังนั้นการศึกษาถึงความพึงพอใจในการทำงานจึงควรมุ่งเฉพาะเจาะจงไปในส่วนที่สำคัญ เช่น ค่าจ้าง หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานหรือกลุ่มงาน ตลอดจนสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นต้น ดังนั้นความพึงพอใจในการทำงานจึงเป็นมุมมองที่มีรูปแบบหลายมิติ ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีมุมมองรอบด้านเพื่อจะวัดหรือตัดสินใจเกี่ยวกับทัศนะและความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน

ความพึงพอใจในการทำงานถือเป็นส่วนหนึ่งของความพึงพอใจในชีวิต เพราะหน้าที่การงานถือเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งในชีวิตคน ดังนั้นความพึงพอใจในการทำงานย่อมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตด้วย ในการสร้างความพึงพอใจในการทำงานให้เกิดขึ้นในตัวผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับงาน ครอบครัว สภาพแวดล้อม การเมือง ศาสนา และกิจกรรมนันทนาการหรืองานอดิเรกของพนักงาน พนักงานอาจไม่พอใจในงานที่ทำเป็นบางครั้ง แต่ไม่ได้หมายความว่า เขาไม่พอใจองค์การทั้งหมด แต่ถ้าบุคคลเกิดความไม่พอใจต่อองค์การ บุคคลมักจะคิดถึงเรื่องการลาออกจากงานมากขึ้น

2. ทัศนะด้านการมีส่วนร่วมในงาน หมายถึง อัตราของการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถในการทำงานว่ามีความสำคัญและมีคุณค่า พนักงานที่มีระดับของการมีส่วนร่วมในงานสูงจะมีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับงานที่ทำสูง มีการขาดงาน และการลาออกน้อย โดยจะทุ่มเททั้งเวลา กำลังกายและกำลังใจให้กับการทำงานอย่างเต็มที่ อีกทั้งมองว่างานนั้นเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งใด ๆ ในการดำเนินชีวิต การมีโอกาสรับผิดชอบตำแหน่งหน้าที่ใด ๆ นั้นหมายถึงภาพลักษณ์ของตนเอง ผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการทำงานของพนักงานพบว่า การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการหยุดงานและการออกจากงาน หมายความว่า ถ้าบุคคลมีความรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในงาน และเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ (organizational commitment) เขาจะมีความพึงพอใจ และไม่มีพฤติกรรมการขาดงานและลาออกจากงาน

3. ทัศนะด้านความผูกพันกับองค์การหรือความจงรักภักดีต่อองค์การ หมายถึง ระดับของความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานให้กับหน่วยงานหรือองค์การที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่อย่างเต็มกำลังความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ หรือหมายถึง ระดับที่พนักงานเข้ามาเกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์การ และต้องการรักษาความเป็นสมาชิกขององค์การ บุคคลที่มีความรู้สึกผูกพันกับองค์การสูง จะมีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าความรู้สึกผูกพันกับองค์การของบุคคลสามารถเป็นเครื่องชี้วัดการออกจากงานได้ดีกว่าการคาดคะเนโดยใช้ความพอใจในงาน

รัฐชนก เลศักดิ์ (2550, หน้า 6) กล่าวว่า ประเภทของทัศนคติ ของบุคคลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ทัศนคติเชิงบวกหรือที่ดีเป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออกถึงความรู้สึกอารมณ์จากสภาพจิตใจโต้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งรวมทั้งหน่วยงานองค์กร สถาบันการดำเนินการขององค์กรและอื่นๆ

2. ทัศนคติเชิงลบหรือไม่ดี คือ ทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสียไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจอาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงาน องค์กร สถาบัน การดำเนินการขององค์กรและอื่น ๆ

3. ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งหรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กรและอื่นๆ โดยสิ้นเชิง

ลูเนนเบอร์ก, และออร์นสไตน์ (Lunenburg, & Ornstine, 2000, p. 518) กล่าวว่า ประเภทของทัศนคติ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรรศนะเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เป็นทรรศนะที่กล่าวถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วแต่ยังเป็นเรื่องที่ยังคงในสังคมถกเถียงกัน ยังไม่ทราบข้อเท็จจริง ดังนั้นจึงเป็นเพียงการสันนิษฐานจะเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับเหตุผลที่นำมาสนับสนุน

2. ทรรศนะเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยม เป็นทรรศนะที่ประเมินค่า สิ่งใดดี สิ่งใดด้อย สิ่งใดเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม อาจเป็นวัตถุ บุคคล กิจกรรม โครงการ วิธีการ หรือนโยบาย

3. ทรรศนะเกี่ยวกับนโยบาย เป็นทรรศนะที่บ่งชี้ว่าควรทำอะไร อย่างไรต่อไปในอนาคต หรือควรปรับปรุงแก้ไขสิ่งใดต่อไปในทางใด อย่างไร

ดิกซอน (Dixon, 2002, p. 56) กล่าวว่า การแสดงทัศนคติ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ทัศนคติในทางลบ คือ การแสดงออกหรือความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ยอมรับความพอใจ เช่น นักศึกษาที่มีทัศนคติดีต่อโฆษณา เพราะวิชาการโฆษณาเป็นการให้บุคคลได้มีอิสระทางความคิด

2. ทัศนคติในทางลบ คือ การแสดงออกหรือความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ไม่พอใจ ไม่ดี ไม่ยอมรับ เช่น นิดไม่ชอบคนเลี้ยงสัตว์ เพราะเห็นว่าทารุณสัตว์

3. การไม่แสดงออกทางทัศนคติ คือ มีทัศนคติเป็นกลางอาจจะเพราะว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ไม่มีแนวโน้มทัศนคติอยู่เดิมหรือไม่มีแนวโน้มทางความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ มาก่อน เช่น มีทัศนคติที่เป็นกลางต่อเตาไมโครเวฟเพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับโทษหรือคุณของเตาไมโครเวฟมาก่อน

เฮอร์เซย์, บลันชาร์ด, และจอห์นสัน (Hersey, Blanchard, & Johnson, 2001, p. 86) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งพร้อมด้วยปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ เครื่องมือต่างๆ งบประมาณ และเทคโนโลยีเพื่อที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการบริหารงานสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

รุจิรี ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 52) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายหลัก คือนักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร คือ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข ดังนั้น ภารกิจของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะต้องจัดลำดับความสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานบุคคล
3. การบริหารงานกิจการนักเรียน
4. การบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ
5. การบริหารงานอาคารสถานที่
6. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

วิจิตร ศรีสอาน (2547, หน้า 21) ได้กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยงาน 5 ด้าน ดังนี้ 1) งานวิชาการ 2) งานบริหารบุคคล 3) งานธุรการและการเงิน 4) งานกิจการนักเรียน นักศึกษา 5) งานความสัมพันธ์กับชุมชน

หวน พันธุ์พันธ์ (2549, หน้า 6) ได้รวบรวมการบริหารสถานศึกษาของสมิทธ์ (Smith) ไว้ 7 ประการ คือ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคคล 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานการเงิน 5) งานอาคารสถานที่ 6) งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 7) งานธุรการ

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 28-103) ได้เสนอหลักการบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

1.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยที่ครู ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

1.2 ส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

1.3 ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

1.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพ การจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาไว้ทุกช่วงชั้น

1.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

2.1 ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้เรียนในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐาน การจัดการทางการเงินเพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

2.3 ยึดหลักการกระจายอำนาจ ในการบริหารจัดการงบประมาณ

2.4 มุ่งเน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการ งบประมาณ ให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบ ได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

3. ด้านการบริหารบุคคล

3.1 ยึดหลักความต้องการและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการบริหารงานบุคคลของ สถานศึกษา ตามนโยบาย กฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 ยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตาม นโยบายกฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 ยึดหลักธรรมาภิบาล

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

4.1 ยึดหลักให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาด้วย ตนเองให้มากที่สุด สถานศึกษาจัดการศึกษาตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

4.2 ส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและจัดการศึกษาตาม หลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก เป็นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่ เกี่ยวข้อง

4.3 พัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมา ใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วระบบเครือข่ายและ เทคโนโลยีที่ทันสมัย

4.4 ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ประสานงานการ บริหารงานอื่นๆ ให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น

คิมบรูก, และเบอร์เก็ตต์ (Kimborugh, & Burlett, 1995, p. 4) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาประกอบไปด้วยงานหลักๆ คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารอาคารและสถานที่ การบริหารงานกิจกรรมนักเรียน และการบริหารงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน

เซอร์จิโอวานิ, และคนอื่นๆ (Sergivanni, et al., 1999, p. 175) ได้เสนอว่างานบริหารสถานศึกษามี 8 ประการ คือ 1) งานสัมพันธ์กับชุมชน 2) งานกิจกรรมนักเรียน 3) งานหลักสูตรและการสอน 4) งานบริหารบุคลากร 5) งานอาคารสถานที่ 6) งานธุรการ 7) งานพัฒนาบุคลากร 8) งานประเมินผล

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาประกอบด้วยขอบข่ายการบริหารงาน 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

การบริหารกิจการนักเรียน

1. ความหมายของการบริหารกิจการนักเรียน

ชาญวิทย์ โสภิตะชา (2546, หน้า 11) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการสอนในชั้นตามปกติและมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถหรือความถนัดเฉพาะตนของนักเรียนแต่ละคน ให้ก้าวหน้าและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตัวของเขาเองทั้งในขณะที่มีชีวิตในโรงเรียนและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปสู่อาชีพการงาน

สันติ นิลหมื่นไวย (2546, หน้า 9) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการสอนในชั้นตามปกติ เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคนให้มีความก้าวหน้า ประสบผลสำเร็จและมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน ให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถ หรือความถนัดเฉพาะตนของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตัวนักเรียน

จรัญ ชูชื่น (2547, หน้า 13) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวนักเรียน และกิจกรรมนักเรียนทั้งหมดที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาชั้น

พื้นฐาน ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติพัฒนาตนเองตามความรู้ความสามารถ และเต็มศักยภาพของผู้เรียน

วรพงษ์ มหาพานต์ (2547, หน้า 8) กล่าวว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ไม่ใช่การเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นภารกิจที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการโดยครอบคลุมงานพัฒนาคุณภาพ งานกิจกรรม สร้างเสริมลักษณะนิสัย สวัสดิการและบริการนักเรียน และงานด้านปกครอง ระเบียบวินัย เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาการ ด้านอารมณ์ สังคมและจิตใจ มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดีทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเหมาะสมที่จะออกสู่สังคมและไปประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ

มาลัยรัก ดวงดี, และโสวัฒน์ อุทัยลี (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการเรียนการสอน ตามปกติที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคน ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติดีงาม มีระเบียบวินัยในตนเอง อันจะส่งผลให้นักเรียนก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จในการเรียนและการทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไป

สตูปส์ (Stoop, 1995, p. 331) อธิบายความหมายของการบริหารกิจการนักเรียนว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการต่างๆ แก่นักเรียน ซึ่งมีใช้กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในห้องเรียน และเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของนักเรียน ทั้งยังส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลดีขึ้น จนสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้มากขึ้น

กู๊ด (Good, 1995, p. 563) ให้ความหมายของการบริหารกิจการนักเรียน คือ การบริการของสถานศึกษาแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม

เนล (Adans Neil, 1997, p. 56) มีความเห็นว่างานกิจการนักเรียน ได้แก่ งานที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียน เพื่อเป็นสมาชิกคนหนึ่งๆ ในโรงเรียน ผลจากความกดดันที่นักเรียนได้รับมาจากที่บ้าน ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน ความสำเร็จของนักเรียนในด้านที่ไม่เกี่ยวกับงานวิชาการ ลักษณะนิสัยใจคอของนักเรียน เช่น ความรู้สึกในเรื่องความรับผิดชอบและในเรื่องที่เกี่ยวกับคนอื่น นอกจากนี้ เนล ยังเห็นว่า การที่จะให้ความหมายของคำ

สรุปได้ว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง ที่นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนตามปกติและมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ด้วยดี

2. ขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียน

จรัญ ชูชื่น (2547, หน้า 16) กล่าวว่า ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนมีขอบข่าย ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน
2. เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียน เพื่อเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนนอกเวลาเรียน หรือจัดเสริมให้ในเวลาเรียนเพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองตามความถนัด และความสนใจของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ตามความรู้ความสามารถและเต็มตามศักยภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2549, หน้า 149) ได้แบ่งงานกิจการนักเรียนออกเป็น 4 งาน

1. งานด้านปกครองและวินัยนักศึกษา ได้แก่ งานระเบียบวินัย การวางตน ความประพฤติ การแต่งกายของนักศึกษา
2. งานด้านบริการและสวัสดิการ ได้แก่ งานบริการแนะแนวและการจัดหางาน การบริการสุขภาพอนามัย งานบริการสหนาการและพักผ่อนหย่อนใจ งานบริการด้านความปลอดภัย หอพัก ทู่นการศึกษา
3. งานด้านกิจกรรม ได้แก่ การจัดสโมสรนักศึกษา สภานักเรียน ชมรมและชุมชน
4. งานด้านเสริมวิชาการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมลูกเสือ การสอนเสริมในหลักสูตร พิเศษ และโครงการต่างๆ เป็นต้น

สมเดช สีแสง (2549, หน้า 682) กล่าวถึงงานกิจการนักเรียนในคู่มือการบริหารโรงเรียนว่าประกอบด้วยงานสำคัญ 5 งาน ดังนี้

1. งานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
2. งานป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์
3. งานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก
4. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. งานส่งเสริมกิจการนักเรียน

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 69) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานเกี่ยวกับนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผล ซึ่งประกอบด้วย งานบริการ งานกิจกรรม งานปกครอง และงานแนะแนว แบ่งได้ดังนี้

1. งานบริการ เป็นงานเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายงานบริการ การบริการเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน การจัดกิจกรรม และการบริการต่างๆ การพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี คน

เก่ง และการจัดกิจกรรมประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

2. งานกิจกรรมนักเรียน เป็นงานกิจกรรมชุมนุมสนองความต้องการของนักเรียน การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด โดย การส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะต่อความคิดสร้างสรรค์และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรม สภานักเรียน ส่งเสริมทักษะความเป็นประชาธิปไตย กิจกรรมปฐมนิเทศ และปัจฉิมนิเทศผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม และกิจกรรมการเข้าค่ายอาสาพัฒนา ชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ต่อชุมชน

3. งานปกครอง เป็นงานเกี่ยวกับการควบคุมระเบียบวินัยของนักเรียน ควบคุม การแต่งกายของนักเรียนให้เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน ควบคุม การปฏิบัติตนตลอดจน พฤติกรรมนักเรียน ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนเสริม สนับสนุน ให้คำแนะนำแก่สภานักเรียน สारวตร์นักเรียน ในการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติตนให้มีระเบียบวินัยของนักเรียน ให้ คำชี้แนะว่ากล่าวตักเตือนและติดตามนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ประสานกับฝ่าย สัมพันธ์ชุมชน เชิญผู้ปกครองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มาพูดคุยร่วมกัน เพื่อ ช่วยในการแก้ปัญหาของนักเรียน

4. งานแนะแนว เป็นงานที่เกี่ยวกับการแนะแนวเป็นแหล่งศึกษาและจัดเตรียม ข้อมูลข่าวสารให้ความรู้กับนักเรียนอย่าง มีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ในโครงการเพื่อนช่วย เพื่อน ส่งเสริมให้มีข้อมูลการศึกษาสู่การประกอบอาชีพส่งเสริม การจัดระบบข้อมูล สารสนเทศ เกี่ยวกับนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาและสนับสนุนการศึกษาของนักเรียนการส่งเสริมให้จัดระบบ เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อใช้เป็นเครือข่ายในการเชื่อมโยงให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหาของ นักเรียน รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาและรายงานผลการจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

โฉมฉาย กาศโอสถ (2554, หน้า 80) กล่าวถึงขอบข่ายของงานบริหารกิจการ นักเรียนเป็น 3 ระยะเวลา ดังนี้

1. ระยะเวลา ก่อนที่นักเรียนจะเข้าเรียนในโรงเรียนการบริหารกิจการนักเรียนใน ระยะเวลาประกอบด้วย 1) การจัดทำเขตบริการการศึกษา 2) การจัดทำสำมะโนนักเรียน 3) การรับ นักเรียนเข้าเรียน 4) การแบ่งกลุ่มและการจัดชั้นนักเรียน 5) การปฐมนิเทศนักเรียน 6) การ ปฐมนิเทศผู้ปกครอง

2. ระยะเวลา ขณะที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน การบริหารกิจการ นักเรียนในระยะเวลา ประกอบด้วย

1) การจัดทำทะเบียนนักเรียนและการจัดทำทะเบียนนักเรียน 2) การบริการด้านสุขภาพอนามัย 3) การบริการอาหารกลางวัน 4) การบริการแนะแนว 5) การบริการนักเรียนขาดแคลน 6) การ บริการทุนการศึกษา 7) การบริการยานพาหนะ 8) การบริการที่อยู่อาศัย 9) การบริการความ ปลอดภัย 10) การบริการห้องสมุด 11) การทัศนศึกษา 12) การแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียน 13)

การประชุมผู้ปกครอง 14) การจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ 15) การจัดตั้งองค์การนักเรียน 16) การจัดกิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ 17) การสอนซ่อมเสริม 18) การสอนพิเศษ และ 19) การปัจฉิมนิเทศ

3. ระยะที่สาม เมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้ว การบริหารกิจการนักเรียนในระยะนี้ ประกอบด้วย 1) การติดตามผลนักเรียน 2) การจัดตั้งชมรมหรือสมาคมศิษย์เก่า 3) การจัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ปกครองและครู 4) การฝึกอาชีพและการส่งเสริมอาชีพศิษย์เก่า 5) การจัดทำทำเนียบหรือทะเบียนศิษย์เก่า 6) การสรรหาและยกย่องศิษย์เก่าดีเด่น หรือคนดีเด่นประจำท้องถิ่น

ทริป (Trip, 1997, pp. 74-76) ให้ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสวัสดิการ ประกอบด้วย บริการด้านแนะแนว ด้านสุขภาพอนามัย ด้านทุนการศึกษา ด้านอาหารเป็นต้น

2. ด้านการควบคุม ประกอบด้วย การรับเด็กเข้าเรียน งานทะเบียนต่าง ๆ งานหอพักและงานวิจัยและการควบคุมความประพฤติ

3. ด้านกิจกรรมร่วมหลักสูตร ประกอบด้วย งานสถานนักเรียน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมด้านสังคมวัฒนธรรม กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน และอื่นๆ

4. ด้านการสอน ประกอบด้วย การจัดรายการปฐมนิเทศ การสอนซ่อมเสริม และการสอนพิเศษต่างๆ

มูชัวโต้ (Muchado, 2003, p. 19) กล่าวถึง ขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน ไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. งานสวัสดิการและบริการ ได้แก่ งานแนะแนว การจัดหาทุนการศึกษา สุขภาพอนามัยและงานความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการให้บริการที่ฝ่ายกิจการนักเรียนจัดให้

2. งานกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ กีฬานันทนาการ ส่งเสริมวิชาการ และการออกสารสารผู้เรียน

3. งานควบคุม ได้แก่ งานระเบียบวินัยนักเรียน นักศึกษา การปกครองควบคุมดูแล

4. การบริการทางวิชาการ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศ การสอนซ่อมเสริม และการจัดอบรมพิเศษต่างๆ ที่ฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

แทงค์ (Tang, 2003, p. 16) กล่าวไว้ว่า ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนมีขอบข่าย ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน

2. เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียน เพื่อเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนนอกเวลาเรียน หรือจัดเสริมให้ในเวลาเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามความถนัด และความสนใจของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามความรู้ความสามารถและเต็มตามศักยภาพ

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย งานและกิจกรรมที่หลากหลาย ประกอบด้วย งานสวัสดิการนักเรียน งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และงานส่งเสริมกิจการนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ได้มีผู้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือการส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา ได้แก่ นักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำเนินชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกคนมีส่วนร่วม

วีระชัย รอดหลง (2549, หน้า 10) กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ที่สามารถปฏิบัติได้ โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานวางแผนจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษามีวิธีการเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีมาตรฐานมีคุณภาพและสามารถตรวจสอบได้ ส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักตนเองสามารถพัฒนาตนเอง ทั้งด้านพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแก้ไขปัญหา พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กรมสุขภาพจิต (2554, หน้า 131) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการ

ทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

วีระ คำอาจ (2555, หน้า 12) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองมีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

ซิลลิคแมน (Seligman, 2001, p. 67) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การช่วยเหลือโดยการรับฟัง สนับสนุนให้กำลังใจในการแก้ปัญหา การให้ข้อมูลแก่ผู้ที่มาขอรับคำปรึกษาต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งการส่งต่อผู้มาขอรับคำปรึกษาและความช่วยเหลือให้แก่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

เอ็ดคอม (Edgecombe, 2002, p. 96) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน

บรอกเคอร์แบงก์ (Brocklebank, 2004, p. 1253) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบขั้นตอน มีวิธีการเครื่องมือที่มาตรฐานและมีคุณภาพ และหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีบุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำเนินชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

2. ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วัลลภ ตังคณานุรักษ์ (2546, หน้า26) ได้กล่าวถึง ปฎิญาว่าด้วยสิทธิเด็กในประเทศไทยจากการประชุมของสมัชชาใหญ่ สหประชาชาติ ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เรื่องปฎิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนใน (มาตรา 5 ข้อ 10) เรื่องความเป็นธรรมในสังคมใน ได้กำหนดว่าเป็นหน้าที่หลักของรัฐบาลที่จะต้องให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย

แก่เด็กโดยกำหนดประกันพิเศษและการดูแลทั้งก่อนและภายหลังการเกิด ให้หลักประกันสิทธิของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กกำพร้าหรือเด็กที่ครอบครัวแตกแยกหรือยากจนและเสียเปรียบในการที่จะพัฒนาความสามารถดั้งเดิมของตนเองอย่างเสรีเพื่อเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองผู้มีความรับผิดชอบและมีคุณภาพของประเทศและของโลก มีความสำนึกและตระหนักในหน้าที่และสิทธิของตน นอกจากนี้ยังเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการรับรองสิทธิและหน้าที่เบื้องต้นของบิดามารดาในการชี้แนะและให้การศึกษาแก่บุตรเป็นหน้าที่ของรัฐบาลเช่นกันในการคุ้มครองเด็กจากการละทิ้งทุกรูปแบบการทารุณกรรมและการกดขี่เอารัดเอาเปรียบโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจ้างแรงงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทางร่างกายจิตใจและศีลธรรม มีการลงนามในปฏิญญาสากลฉบับนี้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม และประเทศไทยได้ลงมติรับรอง ประเทศจึงได้ถือวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันสิทธิมนุษยชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, หน้า 11 - 13) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ 7 ประการ ได้แก่

1. ประโยชน์ต่อนักเรียน ได้แก่ 1) ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง 2) ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งทางด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ 3) ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และ 4) มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครูและผู้ปกครอง
2. ประโยชน์ต่อครู ได้แก่ 1) ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน 3) มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา และ 4) มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู
3. ประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ 1) รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ 2) ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน หลักสูตรและคุณภาพการจัดการศึกษา และ 3) มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม
4. ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ชุมชน ได้แก่ 1) ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน 2) เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน 3) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน และ 4) มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง
5. ประโยชน์ต่อโรงเรียน ได้แก่ 1) มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา 2) ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนและความร่วมมือจากบุคลากร จากชุมชนและจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง และ 3) มีการพัฒนาทางสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร
6. ประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ 1) พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน 2) พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล/

ประเมินผล และการวิจัยเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) มีระบบข้อมูลสารสนเทศ ทั้งข้อมูลระดับบุคคลและระดับโรงเรียนเพื่อให้พัฒนางานต่อไป

7. ประโยชน์ต่อประเทศชาติ ได้แก่ 1) นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญาและมีความสุข 2) มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ 3) ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน และลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ และ 4) ประชาชนมีคุณภาพ และเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2551, หน้า 22) ก็ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า บทบาทของครูที่กล่าวมานั้นคงมีใช้เรื่องใหม่ เพราะมีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอและได้ดำเนินการมานานแล้วนับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบที่มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงานมีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้วความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพผลดีย่อมเกิดขึ้นกับทุกคนทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือสังคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกรอบในการพัฒนาเสริมสร้างพัฒนาความแข็งแรง กำกับ ดูแล ตรวจสอบและประเมินผลเป็นการประกันคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็น 3 ด้านคือ ด้านตัวนักเรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 13) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)

4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริม พัฒนาเต็มศักยภาพโดยรอบด้าน

5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจังด้วยความเสียสละ เอาใจใส่ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ทำแผนภูมิการดำเนินงานระบบคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาร์ส (March, 1997, p. 506) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า หลักความสำคัญที่เป็นเจตนารมณ์ในการช่วยส่งเสริมระบบ คือ การใช้หลัก

จิตวิทยาของครูในการสร้างสัมพันธภาพ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความคุ้นเคยไว้วางใจ สื่อสารกันได้อย่างเปิดเผย

โรนาร์ด, และเจอร์รี่ (Ronald, & Jerry, 2000) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ฟูด (Flood, 2002, p. 1215) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ส่งเสริม ดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคน ที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง
3. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียน และชุมชน เชื่อมประสานรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียน และเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และประเทศชาติ ซึ่งนักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น และมีผลต่อการทำแผนภูมิการดำเนินงานระบบคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. วัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า13) กล่าวไว้ว่า เพื่อให้กระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอก โรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานไว้ดังนี้ 1) เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนมีการ

งานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบพร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 5) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการวิธีการ และ เครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 6) ได้ให้วัตถุประสงค์ ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการ ปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

แท็งค์ (Tang, 2003, p. 30) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน มีดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มี ประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกัน มีร่องรอยการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้
3. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
4. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์(EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะ เอาชนะอุปสรรค (AQ)
5. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ อย่างรอบด้าน
6. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจัง ด้วย ความเสียสละ เอาใจใส่

ทิกเก็ต, และมูส (Trickett, & Moos, 2002, pp. 20-21) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

1. กำหนดทิศทางและกลยุทธ์ มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และผู้ที่เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายมาตรฐานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศักยภาพของโรงเรียนและกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเพื่อให้การพัฒนาตรงต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างแท้จริง

2. กำหนดมาตรฐาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับระบบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการร้อยรัดผูกมัดการดำเนินงานในสถานศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวกับ กระบวนการทำงานต่างๆ ไม่ให้บุคลากรรู้สึกว่ามีภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น จนแบกรับภาระไม่ไหว ให้การทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปด้วยความสุข ทั้งผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยอาจเชื่อมโยงในการดำเนินงานระบบการแนะแนว ระบบป้องกันสารเสพติด ระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบบความปลอดภัยของสภาพสิ่งแวดล้อม และการคุ้มครอง สิทธิเด็กและเยาวชน

3. พิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัดโดยผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการยอมรับการวาง มาตรการ และแนวปฏิบัติให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ

4. วางแผนการดำเนินงาน โดยการกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ กำหนด มาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรม/โครงการ และมอบหมายหน้าที่การ ดำเนินงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้

5. ดำเนินงานตามแผน โดยเริ่มตั้งแต่ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ และการส่งต่อนักเรียนในรายที่มีปัญหาร้ายแรง

6. นิเทศ กำกับ ติดตาม งานที่มอบหมาย กำหนดให้มีการประสานสัมพันธ์กับ ผู้เกี่ยวข้อง เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาบุคลากรให้ ความรู้อย่างต่อเนื่อง

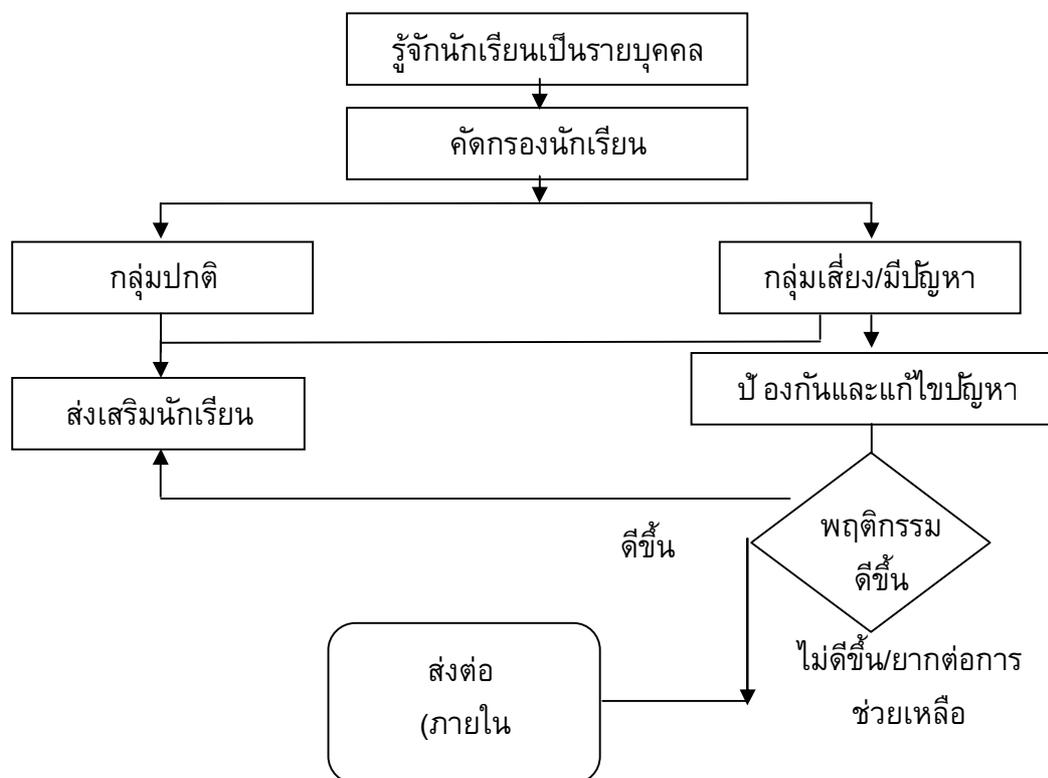
7. ประเมินผลและสรุปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ ประเมิน วางแผนการประเมิน ประเมินตามมาตรฐานและแผนการประเมิน จัดทำรายงานและ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สรุปได้ว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานช่วยเหลือ นักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่าน กระบวนการที่ชัดเจน

4. องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 38) ได้กล่าววาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างยิ่ง ต้องมีการวางรากฐานอย่างเป็นระบบ มี ความชัดเจนและต้องได้รับการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน

รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆที่มีคุณภาพ อันจะส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีกระบวนการในการดำเนินงาน ดังแผนภาพด้านล่างนี้

ภาพ 2 แผนภูมิกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูผู้สอน
ที่มา: กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 38)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546, หน้า 167) กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ เสนอดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลคือข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบได้แก่
 - 1.1 ด้านความสามารถ เช่น ด้านการเรียน ด้านความสามารถอื่นๆ
 - 1.2 ด้านสุขภาพ เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านพฤติกรรม
 - 1.3 ด้านครอบครัว เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียน
 - 1.4 ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนโดยแบ่งเป็น

3 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์ คัดกรองของสถานศึกษาแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงซึ่งยังไม่มี ปัญหาใดๆ ที่ต้องเร่งแก้ไขในทันที แต่มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นกลุ่มช่วยเหลือได้ ดังนั้น การเฝ้า ระวังการป้องกัน จึงมีความสำคัญมากสำหรับกลุ่มเสี่ยง

2.3 กลุ่มช่วยเหลือ หมายถึง นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มช่วยเหลือที่ ต้องการความช่วยเหลือแก้ไขปัญหอย่างใกล้ชิดและสำหรับนักเรียนบางคนที่มีปัญหามากกว่า หนึ่งปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่มีบางเรื่องที่อยู่ ในภาวะเสี่ยงก็จัดว่าเป็นกลุ่มช่วยเหลือ

3. การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ที่อยู่ในความดูแลของ ครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มช่วยเหลือ ให้มีคุณภาพมากขึ้น แนวทางการส่งเสริมมีหลายวิธีที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ แต่กิจกรรมหลักสำคัญที่ สถานศึกษาต้องดำเนินการ 2 ประการ คือ

3.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (homeroom)

3.2 การจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (classroom meeting)

4. การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจใส่กับนักเรียน ทุกคนเท่าเทียมกัน แต่นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มช่วยเหลือต้องให้ความสนใจใส่อย่าง ใกล้ชิด แนวทางการป้องกันช่วยเหลือแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนมีหลายวิธีการแต่สิ่งที่ครูที่ ปรึกษาต้องดำเนินการ 2 ประการ คือ

4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

4.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

5. การส่งต่อนักเรียน ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการขั้นต้น 4 ข้ออาจมีบางกรณีที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือ แล้วนักเรียน มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปการ ส่งต่อนักเรียน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

5.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือ นักเรียน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาเช่นครู พยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็น ต้น

5.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไป ยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 12) กล่าวว่า ระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับปฏิบัติการของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เป็นกระบวนการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ มีรายละเอียดดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา มีความเข้าใจนักเรียนดีขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการพัฒนา การป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึก หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาที่นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือ

2. การคัดกรองนักเรียน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่สถานศึกษากำหนด การคัดกรองจะจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี ประกอบด้วย ปัญหาด้านความสามารถ ปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาครอบครัว ดังรายละเอียด คือ

2.2.1 ปัญหาด้านความสามารถ ประกอบด้วย ปัญหาด้านการเรียนและปัญหาด้านความสามารถอื่น หมายถึง 1) ปัญหาการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน ความสามารถในการเรียน ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน และ 1) ปัญหาด้านความสามารถอื่น หมายถึง การแสดงออกถึง ความสามารถพิเศษ ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.2 ปัญหาด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ปัญหาสุขภาพทางร่างกาย และปัญหาสุขภาพทางจิตใจและพฤติกรรม หมายถึง 1) ปัญหาสุขภาพทางร่างกาย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง ความสะอาดของเครื่องนุ่งห่ม และความสะอาดของร่างกาย 2) ปัญหาสุขภาพทางจิตใจและพฤติกรรม หมายถึง สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความประพฤติกหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง และ 3) ปัญหาด้านครอบครัว ประกอบด้วย ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการคุ้มครองนักเรียน หมายถึง 3.1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ในครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย และ 3.2) ปัญหาด้านการคุ้มครองนักเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้ปกครอง ในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

3. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน คือ การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพ

มากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมา เป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง การส่งเสริมและพัฒนา ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการพิเศษอื่น ๆ

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ การไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็น ปัญหาของสังคม สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จะต้องเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิดและหา วิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา การป้องกันและการแก้ไขปัญหให้กับ นักเรียนมีหลายเทคนิควิธี เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและ แก้ไขปัญหา การติดตามดูแลช่วยเหลือ

5. การส่งต่อ หมายถึง กระบวนการดำเนินการกับนักเรียนที่มีปัญหา ซึ่งยากต่อการ ช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต้องส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ด้านต่อไป การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก แต่ละแบบมี ลักษณะ ดังนี้

5.1 การส่งต่อภายใน คือ การที่ครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนที่มีปัญหาและยากต่อการ ช่วยเหลือต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา และฝ่ายปกครอง

5.2 การส่งต่อภายนอก คือ ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่ง นักเรียนที่มีปัญหาและยากต่อการช่วยเหลือต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 (2549, หน้า 1) กล่าวว่า การ ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากร หลักในการดำเนินงานโดยมีครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการ ดำเนินงานมี 5 ขั้นตอนคือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนา
4. การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข
5. การส่งต่อ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2 (2556, ย่อหน้า 3) ได้ กล่าวว่ากระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงาน โดยครูผู้สอนในการปฏิบัติงาน มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา
5. การส่งต่อ

บร็อคเคอร์แบงค์ (Brocklebank, 2004, pp. 55-56) กล่าวว่า องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาที่ใช่วงจรเดมมิ่ง (PDCA) ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพทิศทางการดำเนินงาน 2) การวางแผนการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด 4) การนิเทศ กำกับ ติดตาม 5) การประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินภายใน) 6) สรุปรายงาน/ประชาสัมพันธ์

แบล็ค, และวิลเลียม (Black, & William, 2009, p. 92) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำขึ้นตามแนวคิดของการบริหารงานเชิงระบบที่มีโครงสร้างสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัย (input) 2) กระบวนการ (process) และ 3) ผลผลิต (output) โดยที่แต่ละองค์ประกอบจะมีรายละเอียดและมีปฏิสัมพันธ์กัน สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นรายบุคคลคือข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน 2) การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา 4) การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา โดยครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มช่วยเหลือต้องให้ความสนใจใส่อย่างใกล้ชิด และ 5) การส่งต่อ เป็นการช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการขั้นต้น 4 ข้ออาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียน มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.1 ความหมายของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 13 - 25) ได้ให้ความหมายของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่าหมายถึง การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบเช่น ด้านสุขภาพได้แก่ ด้านร่างกายและด้านจิตใจ ด้านครอบครัวได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียนและด้านการเรียนเป็นต้น

โรงเรียนจ่านกร้อง (2548, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่าหมายถึง การรู้จักข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของนักเรียน เพื่อช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่าหมายถึง การศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเรียน ความสามารถ สุขภาพ พฤติกรรม ครอบครัว เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับครูที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาหรือส่งเสริมพัฒนา รวมทั้งการช่วยเหลือแก้ปัญหาได้ถูกต้องและรวดเร็ว

ซูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 16) กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหมายถึง วิธีการที่ครูที่ปรึกษาจะต้องศึกษานักเรียนในความรับผิดชอบของตนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเด็ก ซึ่งแต่ละคนมีสภาพสังคมชีวิตแตกต่างกันมีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นหลายรูปแบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 167) ได้ให้ความหมายของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่าหมายถึง การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา มีความเข้าใจนักเรียนดีขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการพัฒนา การป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึก หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือ

ริงกี (Reinke, 2006, p. 67) กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหมายถึง การศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล ในด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ ระเบียบวินัย และแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (S.D.Q) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้านตามแบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน การสอบถามข้อมูลจากเพื่อน ครูที่ปรึกษา/แนะแนว ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ร็อบบิ้น, และเคาน์เตอร์ (Robbins, & Coulter, 2004, p. 112) กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความรู้และเข้าใจในตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง วิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูล และการทดสอบ เพื่อให้สามารถนำไปวางแผนใน

การป้องกันช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม โดยข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบและรวบรวมไว้ ได้แก่ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัย พฤติกรรมทางเพศ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 ความสำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

กรมสามัญศึกษา (2545, หน้า 16) ได้ให้สำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่า ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นจะต้องมีข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียนทุกด้าน เช่น ด้านการเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว เป็นต้น เพื่อที่จะนำข้อมูลของนักเรียน มาจัดเก็บสำหรับการป้องกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มต่างๆ ให้ตรงกับปัญหานั้นๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 13) ได้ให้สำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่า ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกันหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ปัญหาของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, หน้า 6) ได้ให้สำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่า ด้วยความเป็นจริงที่ว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตตนเองที่แตกต่างไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของนักเรียนจึงเป็นที่จำเป็นอย่างมาก ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนได้มากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง เป็นข้อมูลในเชิงประจักษ์ มิใช่เป็นการคาดเดา หรือใช้ความรู้สึกเป็นเครื่องตัดสินใจ โดยเฉพาะในการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือถ้าจะเกิดผิดพลาดก็จะผิดพลาดได้น้อยที่สุด

โรงเรียนภูซางวิทยาคม (2556, หน้า 1) ได้ให้สำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่า การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง ครูต้องเข้าใจและตระหนักเป็นอันดับแรกว่าเด็กแต่ละคนมีลีลาหรือรูปแบบการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ครูที่สามารถรู้ว่าเด็กแต่ละคนในชั้นมีรูปแบบการเรียนรู้เป็นแบบใด จะประสบความสำเร็จในการส่งผ่านความรู้ไปยังนักเรียน ทำให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถมากที่สุด การศึกษาวิธีการเรียนของนักเรียนเป็นความจำเป็น ที่ครูต้องสำรวจวิธีการเรียนของ

ผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับใช้ตัดสินใจในการวางแผน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะพิเศษเฉพาะคน

ครูบ้านนอก (2557, ย่อหน้า 2) ได้ให้สำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่า การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มจะช่วยให้ครูมีข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตามความต้องการ ความถนัด ความสนใจการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้เรียนอย่างชัดเจนจะช่วยให้เข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม พัฒนา หรือป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง

เคาน์เตอร์ (Couture, 2000, p. 66) ได้ให้ข้อมูลสำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในด้านข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนของนักเรียน เช่นไม่ตั้งใจเรียน ไม่สนใจเรียน ขาดเรียนบ่อย ขาดการรับผิดชอบในการทำงาน ปัญหาการพูดหน้าชั้นเรียน ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนและอื่น ๆ เป็นต้น

รามเมอร์ (Raemer, 2000, p. 89) ความสำคัญการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้านความสามารถประกอบด้วยความสามารถทางการเรียนและความสามารถทั่วไป ด้านสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ด้านครอบครัว คือ รายได้ของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเพียงพอของรายรับและรายจ่าย เป็นต้น การที่จะได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเพื่อที่จะได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้นจะต้องมีวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลที่เหมาะสมถูกต้องชัดเจน

สรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็งจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งต้องเลือกวิธีการและเครื่องมือหรือเทคนิคต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลซึ่ง ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ครบถ้วน เพื่อประโยชน์ในการคัดกรองนักเรียนต่อไปและข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ

1.3 วิธีการของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

กรมสุขภาพจิต (2547, หน้า 53) ระบุว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีขั้นตอนการปฏิบัติที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้

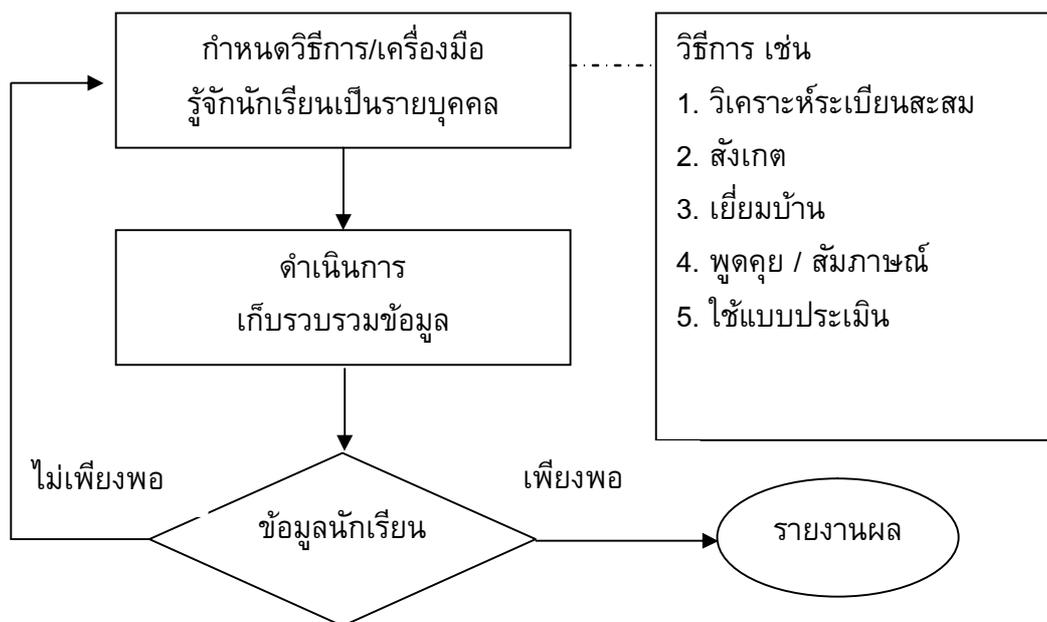
1. จัดครูที่ปรึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มในสัดส่วน ครู : นักเรียน คือ 1: 20 - 25 คน

2. ทีมประสานกำหนดวิธีการและเครื่องมือรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3. ทีมประสานอบรมวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในกรณีที่ยังไม่เคยเข้ารับการอบรม

4. ครูที่ปรึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของนักเรียน

5. หากข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีครบถ้วนต่อการนำไปใช้ในการคัดกรองนักเรียนให้ดำเนินการสรุปรายงานผลไปตามลำดับ หากข้อมูลไม่ครบถ้วนเพียงพอสำหรับการคัดกรอง ให้ทบทวนและปรับวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มเติม ซึ่งสรุปเป็นขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้ดังนี้

ภาพ 3 ขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ที่มา : กรมสุขภาพจิต (2547, หน้า 5)

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 23-25) ระบุว่า วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่ามี 3 แบบ คือ ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (The Strength and Difficulties Questionnaire : SDQ) และวิธีการหรือเครื่องมืออื่น เช่น การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน บันทึกสุขภาพนักเรียน

1. ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนทั้งยังเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษา พิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น ซึ่งต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดีมิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่นๆ มารื้อค้นได้ จึงควรเก็บระเบียบสะสมไว้ให้เรียบร้อยอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบสะสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียนแต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียนด้านสุขภาพและด้านครอบครัว

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น สำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพร่างกายกับสภาพจิตใจ โดยพัฒนาจากแบบประเมินความยุ่งยากและความเข้มแข็ง (The Strength and Difficulties Questionnaire : SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงจำนวนข้อไม่มาก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิตโดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (nom) ของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ 1) ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก 2) ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเด็ก และ 3) ชุดที่เด็กประเมินตนเอง แบบประเมินพฤติกรรมทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากันทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้นโดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

3. วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ

ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการอื่นๆ เช่น 1) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ซึ่งหมายถึง การสนทนากันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายจะมีรูปแบบการสัมภาษณ์ที่นิยมใช้ตามหลักจิตวิทยาอยู่ 2 แบบ คือ การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาหรือทราบข้อเท็จจริง และการสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา 2) แบบเยี่ยมบ้านนักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการที่บุคคลหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติทางบ้านและครอบครัวของผู้รับการศึกษาโดยไปดูสภาพที่แท้จริงที่บ้านว่ามีสภาพแวดล้อมของบ้านและครอบครัวเป็นอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือจากรวบรวมข้อมูลด้านอื่นๆ หรือไม่ มักประกอบด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เพื่อเพิ่มเติมข้อเท็จจริงบางประการและ 3) แบบบันทึกการตรวจสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 35-38) ระบุว่า ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความสามารถทางการเรียนและความสามารถพิเศษ
2. ด้านสุขภาพร่างกาย / ความพิการ / จิตใจ / พฤติกรรม
3. ด้านครอบครัว เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การคุ้มครองสวัสดิภาพ
4. ด้านสารเสพติด
5. ด้านความปลอดภัย
6. พฤติกรรมทางเพศ

7. ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีวิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
ดังนี้

ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่
ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ที่สำคัญคือ

1. ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล
เกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษา
พิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควร
หาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครู
อื่นๆ หรือเพื่อนๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่างๆ หากครูที่ปรึกษา
ดำเนินการได้ รูปแบบของรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันได้
ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียนแต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน
ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ระเบียบสะสมเป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็น
ความลับและเก็บไว้อย่างระมัดระวังไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่นๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บ
ไว้กับครูที่ปรึกษาและมีตู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย ระเบียบสะสมควรเก็บรวบรวมข้อมูล
อย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษาหรือ 6 ปีการศึกษาและส่งต่อระเบียบสะสมไปยังครูที่ปรึกษา
คนใหม่ในปีการศึกษาต่อไปหรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนจบ
มัธยมศึกษาในแต่ละตอนหรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบ
วัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มี
ผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิตซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิต
มากขึ้นแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนา
จาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กัน
แพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะ
ผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิตโดยแพทย์พรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัย
เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินและหาเกณฑ์มาตรฐาน (norm) ของ
เด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ

2.1 ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก

2.2 ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก

2.3 ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่
นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียวหรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมิน เพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น

โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุด พร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

3. วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียบสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษา ก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน การเยี่ยมบ้านพบพ่อแม่/ผู้ปกครองบุคคลในครอบครัว สอบถามเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ/สังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ทักษะคิด/ค่านิยมของคนในครอบครัว การศึกษาข้อมูลจากผลงานนักเรียนการเขียนอัตชีวประวัติ บันทึกประจำวัน ตามประเด็นที่กำหนด ชิ้นงาน สมุดทำงาน/แบบฝึกหัด งานฝีมือ/สิ่งประดิษฐ์ โครงการ การศึกษาเอกสารหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ระเบียบสะสม การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี บันทึกสุขภาพจากแพทย์ บันทึกสรุปการประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (SDQ) บันทึกสรุปการสำรวจเบื้องต้นเพื่อคัดแยกความพิการ/บกพร่อง บันทึกสรุปการสำรวจความสามารถพิเศษ 10 แว บันทึกสรุปการสำรวจนักเรียนด้อยโอกาส การทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบที่สถานศึกษาสร้างขึ้น แบบทดสอบระดับชาติ แบบทดสอบมาตรฐาน เพื่อวัดความสามารถทางการเรียน วัดความถนัด/ความสนใจ วัดทักษะความสามารถ ประเมินเพื่อคัดแยกนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบเชาว์ปัญญา แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน/อาชีพ แบบสำรวจความสนใจด้านอาชีพ แบบประเมินพฤติกรรมเฉพาะด้าน แบบสำรวจคัดแยกเบื้องต้นสำหรับเด็กพิการ/บกพร่อง แบบสำรวจความสามารถพิเศษ 10 แว แบบสำรวจนักเรียนด้อยโอกาส ฯลฯ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 (2549, หน้า 1) ระบุว่า ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ดังนี้

1. ด้านความสามารถ แยกเป็น 1) ด้านการเรียน และ 2) ด้านความสามารถอื่นๆ
2. ด้านสุขภาพ แยกเป็น 1) ด้านร่างกาย และ 2) ด้านจิตใจ พฤติกรรม
3. ด้านครอบครัว แยกเป็น 1) ด้านเศรษฐกิจ และ 2) ด้านการคุ้มครองนักเรียน
4. ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัวที่สำคัญคือ

1. ระเบียบสะสม
2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) หรือ

3. วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมการเยี่ยมบ้านการศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 18-19) ระบุว่าวิธีการของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนดังนี้

1. ด้านความสามารถ แยกเป็น

1.1 ด้านการเรียน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียนและพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น

1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน ความสามารถพิเศษและการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

2. ด้านสุขภาพ แยกเป็น

2.1 ด้านร่างกาย รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ น้ำหนักและโรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น

2.2 ด้านจิตใจ พฤติกรรม รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ อารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล ความประพฤติ พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว ชี้อายุ

3. ด้านครอบครัว

3.1 ด้านเศรษฐกิจ รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ รายได้ของบิดามารดาผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครองและค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ จำนวนพี่น้อง บุคคลในครอบครัว สถานภาพของบิดามารดา บุคคลที่รับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัยและความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัวหรือการใช้สารเสพติด การติดยา การพนัน เป็นต้น

4. ด้านอื่นๆ ที่ครูอาจารย์พบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิธีการหรือเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัวที่สำคัญ คือ

1. ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของการสื่อสารเพื่อการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจาก

ครูหรือเพื่อนของนักเรียน รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้ รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบนสสมของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียนด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ระเบียบนสสมเป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้เป็นอย่างดี มิให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษา และมีผู้เก็บระเบียบนสสมให้เรียบร้อย ระเบียบนสสมควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษาและส่งต่อระเบียบนสสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนจบมัธยมในแต่ละตอน หรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (โรงเรียนอาจนำเครื่องมืออื่นมาใช้แทนก็ได้) เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้นโดยพัฒนา จาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนีซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรงจำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิตโดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูลเป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงแบบประเมินและหาเกณฑ์มาตรฐาน (norm) ของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบแต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจซึ่งช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณา นักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น ซึ่งแบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด ประกอบด้วย

2.1 ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก

2.2 ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน

2.3 ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียวหรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

3. วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียบนสสม และแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพของนักเรียนซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การสังเกต เป็นกลวิธีใช้ศึกษาเด็ก เพื่อจะช่วยให้ครูมีความเข้าใจในตัวนักเรียนได้มากที่สุด เพื่อที่ครูจะได้ให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม แต่การสังเกตจะใช้ได้ผลก็ต่อเมื่อผู้สังเกตได้รับการฝึกฝนการสังเกตมาเป็นอย่างดีและได้มีการสังเกตอย่าง

เป็นระบบคือ จะต้องสังเกตทั้งพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกแต่ละสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในขณะนั้นสังเกตเด็กในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในขณะที่สังเกตเด็กในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน และมีการสังเกตเด็กเป็นระยะเวลาพอสมควร ผู้สังเกตที่ขาดคุณภาพอาจจะทำให้การสังเกตขาดความเชื่อถือได้และเกิดความผิดพลาดในการจัดบันทึกรายงานผลการสังเกต แม้ว่าการสังเกตจะมีขอบเขตจำกัดบางประการ แต่ผู้สังเกตได้กระทำอย่างมีหลักเกณฑ์และรอบคอบแล้วผลของการสังเกตย่อมจะสามารถเชื่อมั่นได้

การสังเกตเป็นเทคนิควิธีหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลและในบางครั้งอาจเป็นการช่วยเสริมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และยังช่วยตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่าตรงตามความเป็นจริงเพียงใดและยังทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเที่ยงตรงขึ้นอีกด้วย การสังเกตเป็นการช่วยครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนได้เข้าใจผู้เรียนดีขึ้น เช่น ในขณะที่ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ ครูมักสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อได้รับทราบว่าผู้เรียนมีความสนใจหรือไม่สนใจครูผู้สอน และนำข้อมูลไปประกอบการศึกษาวินิจฉัยเพื่อการช่วยเหลือผู้เรียนต่อไป

3.2 การสัมภาษณ์ เป็นกลวิธีอีกชนิดหนึ่งที่ครูหรือผู้แนะแนวใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก การสัมภาษณ์มี 2 ชนิด คือ การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริงและการสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริงเป็นการสัมภาษณ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหารายละเอียดเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้มาโดยวิธีอื่น เพื่อประโยชน์ในการเข้าใจตัวเด็กอย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้นส่วนการสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษาเป็นการสัมภาษณ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แก้ปัญหาของตนที่กำลังประสบอยู่ได้ เพื่อให้เขาได้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขการสัมภาษณ์เป็นวิธีหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์จะเห็นพฤติกรรมของเด็กสามารถนำมาประกอบการพิจารณาในการทำความเข้าใจพฤติกรรมเด็กได้ดีขึ้น การสัมภาษณ์อาจสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง เพื่อนของเด็ก ครูผู้สอนเด็กคนนั้น เป็นต้น

3.3 การเยี่ยมบ้าน เป็นกลวิธีอีกชนิดหนึ่งที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูแนะแนวได้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียน เป็นการเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะการรู้จักนักเรียนเฉพาะที่โรงเรียนไม่ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวเข้าใจนักเรียนอย่างถูกต้องเสมอไปเพราะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนที่แสดงออกที่โรงเรียนนั้น แท้ที่จริงอาจจะมีสาเหตุมาจากสภาพความเป็นไปทางบ้านก็ได้ จึงมีความจำเป็นที่ครูและผู้แนะแนวจะต้องออกไปทำการเยี่ยมบ้านนักเรียนด้วยเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดในการศึกษาเด็ก ข้อมูลที่ควรจะได้จากการเยี่ยมบ้านคือ สภาพทั่วไปของบ้านสิ่งแวดล้อมของบ้านบุคคลที่อยู่ในบ้าน เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อครูและโรงเรียน เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของนักเรียนเป็นอย่างมาก ครูจึงควรทราบข้อมูลด้านนี้

3.4 การตรวจสอบสุขภาพและระเบียบสุขภาพ จัดว่าเป็นวิธีและเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน ทำให้สามารถวินิจฉัยสาเหตุของปัญหาของนักเรียนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนนั้น บางครั้งอาจมีสาเหตุมาจากการมีสุขภาพไม่ดีก็ได้ดังนั้นการตรวจสอบสุขภาพและระเบียบสุขภาพจึงเป็นกลวิธีและเครื่องมือที่จะขาดเสียมิได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล

ซูวิทท์ สิงห์โท (2556, หน้า 16) กล่าวว่า ข้อมูลพื้นฐานที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องรู้และมีความเข้าใจอย่างแท้จริง ได้แก่

1. ด้านความสามารถของนักเรียน ได้แก่ ความสามารถทางด้านการเรียนโดยศึกษาจากผลการเรียนในรายวิชาต่างๆ ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน รวมถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อความสนใจในการเรียน ว่านักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากน้อยเพียงใด พฤติกรรม การมาสถานศึกษา การขาดเรียนหรือหนีเรียน และความสามารถทางด้านอื่นๆ ของนักเรียน เช่น ได้รับหน้าที่พิเศษที่ได้รับมอบหมายในสถานศึกษา ความสามารถพิเศษของนักเรียน เช่น ดนตรี กีฬา หรือศิลปะการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา

2. ด้านสุขภาพของนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการศึกษาทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อให้รู้จักสภาพร่างกายของนักเรียนเกี่ยวกับน้ำหนัก ส่วนสูง โรคประจำตัว หรืออาการผิดปกติทางร่างกายต่างๆ ด้านจิตใจ มีการสำรวจจากข้อมูลต่างๆ เพื่อสามารถสรุปพฤติกรรมด้านจิตใจของนักเรียนเช่น อารมณ์ซึมเศร้า วิดกกังวล พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง บุคลิกภาพ ซื่อสัตย์ และชอบเก็บตัวให้ชัดเจน

3. ด้านครอบครัว ครูที่ปรึกษาดำเนินการศึกษาสภาพครอบครัวของนักเรียนในด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับรายได้ อาชีพของบิดามารดา และผู้ปกครองนักเรียนค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาสถานศึกษา ด้านการคุ้มครองนักเรียนที่เกี่ยวกับข้อมูลของสมาชิกภายในครอบครัวความสัมพันธ์ในครอบครัว บุคคลที่รับผิดชอบนักเรียน ลักษณะสภาพที่อยู่อาศัยและบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม อาการเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัวหรือมีอาการใช้สารเสพติด ดื่มสุรา การพนัน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้วิธีการและเครื่องมือต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลให้ครบทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว เครื่องมือที่ครูที่ปรึกษาควร นำมาใช้ได้แก่ ระเบียบสะสมซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนซึ่งรูปแบบของระเบียบสะสม ของแต่ละสถานศึกษาอาจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการ และความครอบคลุมของข้อมูล โดยให้นักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลเบื้องต้นและครูที่ปรึกษากรอกข้อมูลเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้ ข้อมูลและระเบียบสะสม ควรเก็บไว้เป็นความลับและมีการเก็บเอกสารอย่างเป็นระเบียบ เมื่อสิ้น

ปีการศึกษาหากมีการเปลี่ยนแปลงครูที่ปรึกษา ควรมอบข้อมูลระเบียบสะสมให้กับครูที่ปรึกษาคนใหม่ ต่อไป

สรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้สามารถนำไปวางแผนในการป้องกันช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม โดยมีการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น สังเกต สัมภาษณ์ สสำรวจ เป็นต้น 2) การใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน เพื่อวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การศึกษาเด็กเป็นรายกรณีทุกครั้งที่มีปัญหา 4) การตรวจสอบข้อมูลนักเรียนรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน 5) การจัดทำระเบียบสะสมนักเรียนทุกระดับชั้นและเป็นปัจจุบันเสมอ 6) การรวบรวมข้อมูลนักเรียนเพิ่มเติมจากผู้ปกครองนักเรียน หรือชุมชน 7) การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล สรุปผลและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และ 8) การนำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลไปใช้ส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน

2.1 ความหมายของการคัดกรองนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการคัดกรองว่า หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ด้วยความรวดเร็วและถูกต้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองเป็น 2, 3, หรือ 4 กลุ่ม ก็ได้ ตามมอบหมายและเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด

โรงเรียนจ่านกร้อง (2548, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการคัดกรองว่า หมายถึง การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการคัดกรองว่า หมายถึง การพิจารณาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนปกติ และกลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงหรือมีปัญหา ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีทิศทางและมีความชัดเจน

ชูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 17) กล่าวว่า การคัดกรองนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการหลังจากที่ครูที่ปรึกษาได้ศึกษาทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้ว โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปผลเพื่อแยกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 167) ได้ให้ความหมายของการคัดกรองว่า หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล

แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่สถานศึกษากำหนด การคัดกรองจะจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

แบล็ก (Black, 2007, p. 93) กล่าวว่า การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่ม ปกติ คือ นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ กลุ่มเสี่ยงคือ นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนเปลี่ยนไปในทางลบ กลุ่มมีปัญหาคือ นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมไปในด้านลบ

โคเวีย (Covey, 2006, p. 92) ได้กล่าวว่า การคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลัก ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

สรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การจำแนกนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรอง ซึ่งเป็นการจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามพฤติกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ที่สถานศึกษาได้กำหนด ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความรุนแรงและความถี่ของปัญหา โดยในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษามีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์ การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

2.2 ความสำคัญของการคัดกรองนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 26) ได้ให้ความสำคัญของการคัดกรองนักเรียนว่า มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 53) ได้ให้ความสำคัญของการคัดกรองนักเรียนว่า เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนมีประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพและความต้องการ จำเป็นด้วยความรวดเร็ว และถูกต้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการ

คัดกรองนักเรียน 2, 3 และ 4 กลุ่มก็ได้ตามขอบข่าย และเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด เช่น ในกรณีแบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม อาจนิยามได้ดังนี้ 1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา 2) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกัน และแก้ไขตามกรณี 3) กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหอย่างเร่งด่วน 4) กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะและแสดงออกถึงความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้ที่มีอายุในระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมเดียวกันซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถพิเศษนั้นอย่างเต็มศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 6) ได้ให้ความสำคัญของการคัดกรองนักเรียนว่าการจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้นและมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญห่อีกด้วย

ชูเดช หาญทองช่วง (2548, หน้า 78) ได้ให้ความสำคัญของการคัดกรองนักเรียนที่คัดต้องแยกนักเรียนให้ชัดเจนว่าคนไหนควรจัดอยู่ในกลุ่มใด โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาจัดแบ่งตามข้อมูลที่มีอยู่ คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และจะต้องคอยสอดส่องติดตามพฤติกรรมนักเรียนในกลุ่มนั้นๆ อย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น

ชูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 17) กล่าวว่า ประโยชน์ของการจัดกลุ่มนักเรียนก็เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน ตรงกับปัญหาหรือความต้องการมากที่สุด สามารถแก้ไข นักเรียนที่มีความจำเป็นเร่งด่วน และได้ผลอย่างรวดเร็ว ข้อควรระมัดระวังสำหรับครูที่ปรึกษา ในการคัดกรอง คือต้องระมัดระวังไม่ให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลผลการคัดกรองว่าตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา และแตกต่างจากกลุ่มปกติถึงแม้ว่านักเรียนจะรู้ว่าตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใดเพราะจะทำให้มีผลกับความรู้สึกของนักเรียนหรืออาจถูกเพื่อนล้อเลียนเมื่อครูที่ปรึกษาสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการ ช่วยเหลือ นักเรียน แต่พึงระมัดระวังในเรื่องการสื่อสารกับผู้ปกครองเกี่ยวกับผลการคัดกรองนักเรียนถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อการคัดกรองของครูที่ปรึกษา ควรมีการประชุมครูในสถานศึกษาเพื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการจัดกลุ่มของนักเรียนให้มีหลักเกณฑ์และมาตรฐานเป็นไปในทางเดียวกันเป็นที่ยอมรับของครูที่ปรึกษา ในสถานศึกษา เพื่อใช้เกณฑ์ การคัดกรอง

วอชิงตัน, ซัทตัน, และฟลด (Washington, Sutton, & Field, 2006, p. 87) ได้ให้ความสำคัญของการคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักเป็น

รายบุคคลเพื่อนำผลที่ได้มาจัดกลุ่มนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนจัดทำขึ้น การจัดกลุ่มนักเรียนจะช่วยให้อาจารย์ประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตรงกับปัญหาของนักเรียนและมีความรวดเร็วในการแก้ปัญหาของนักเรียน

โดเวล (Dowell, 2010, p. 96) กล่าวถึง ความสำคัญของการคัดกรองครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ แม้ว่านักเรียนจะรู้ว่าตัวว่าขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกอับอายหรืออายของบุตรหลานของตนจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

สรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาเป็นอย่างมาก เพราะการคัดกรองนักเรียนเป็นการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

2.3 วิธีการของการคัดกรองนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 26) ระบุว่า การคัดกรองนักเรียน มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้นและมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจน ในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน วิธีการคัดกรองนักเรียน ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลัก ดังนั้นโรงเรียนควรมีการประชุมครูที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกันเป็นที่ยอมรับของครูผู้สอนในโรงเรียน รวมทั้งมีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา สำหรับประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้ 1) ด้านความสามารถ ได้แก่ ด้านการเรียน คือ 1.1) ผลการเรียนรู้ที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน 1.2) ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 1.3) ความสามารถในการเรียน 1.4) ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียนเวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้น

เรียน 2) ด้านความสามารถอื่นๆ 2.1) การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี 2.2) ความถนัด ความสนใจและผลงานในอดีตที่ผ่านมา 2.3) บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 2.4) การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 25) ระบุว่า แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครู-อาจารย์ เพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มาตรฐานหรือ แนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครู-อาจารย์ในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีประเด็นในการพิจารณาการจัดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ดังต่อไปนี้

1. ด้านความสามารถ

1.1 ด้านการเรียน คือ 1) ผลการเรียนที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน 2) ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 3) ความสามารถในการเรียน และ 4) ความสม่ำเสมอในการมาเรียน

1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ ประเด็นการพิจารณา คือ 1) การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี 2) ความถนัด ความสนใจและผลงานในอดีตที่ผ่านมา 3) บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

2. ด้านสุขภาพ

2.1 ด้านร่างกาย ประเด็นการพิจารณา คือ 1) ความผิดปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็นการได้ยิน เป็นต้น 2) โรคประจำตัว 3) ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง และ 4) ความสะอาดของร่างกาย

2.2 ด้านจิตใจ-พฤติกรรม ประเด็นการพิจารณา คือ 1) สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า 2) ความประพฤติ 3) พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การเรียน ความสามารถพิเศษและการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น และ 4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมยการทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

3. ด้านครอบครัว

3.1 ด้านเศรษฐกิจ ประเด็นการพิจารณา คือ 1) ผู้หารายได้ให้ครอบครัว 2) ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน 3) ความพอเพียงของรายรับกับรายจ่าย และ 4) จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน ประเด็นการพิจารณา คือ 1) ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง 2) ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 3) ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่มีทะเลาะเบาะแว้ง

ใช้ความรุนแรงในการตัดสินแก้ไขปัญหา ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ซึม เหม่อลอย แสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน และ 4) การใช้สารเสพติด การดื่มสุราหรือเล่นการพนัน รวมถึงความเจ็บป่วยเรื้อรัง/รุนแรงของสมาชิกในครอบครัว

แหล่งข้อมูลที่ครูใช้ในการคัดกรองนักเรียน

1. ระเบียบสะสม
2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
3. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
4. วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน ครู

อาจารย์ที่เกี่ยวข้องจากแบบสอบถาม การสังเกตการณ์สอบถามจากครูพยาบาล จากแบบบันทึก การตรวจสอบสุขภาพของนักเรียน แพ้ มสะสมงานและการสอบถามจากนักเรียนโดยตรง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 ค, หน้า 43) ระบุว่า ในการดำเนินงานคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่เท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และที่สำคัญอย่าให้นักเรียนรู้ว่าตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใดให้ถือว่าผลการคัดกรองนักเรียนต้องเป็นความลับของสถานศึกษาให้นักเรียนรู้ไม่ได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 (2549, หน้า 3) ระบุว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

ซูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 18-19) กล่าวว่า หลักเกณฑ์การคัดกรองมีวิธีการคือ นำข้อมูล ที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านความสามารถของนักเรียนเกี่ยวกับด้านผลการเรียนจะพิจารณาข้อมูลจากผลการเรียนเฉลี่ย การขาดเรียน ไม่เข้าเรียน มาสายตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดและพิจารณาความสามารถด้านอื่นของนักเรียน ได้แก่ ความสามารถพิเศษของนักเรียน ความถนัด ความสนใจหรือผลงานของนักเรียน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายพิเศษในสถานศึกษา

2. ด้านสุขภาพของนักเรียน พิจารณาจากสภาพร่างกายปกติ พิกัด หรือมีความบกพร่องทางร่างกาย การมีโรคประจำตัว ตรวจสอบความเหมาะสมของส่วนสูงและน้ำหนัก การแต่งกายและการรักษาความสะอาด พิจารณาด้านจิตใจจากแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) สังเกตพฤติกรรมที่พบเห็นได้แก่

ความสัมพันธ์กับเพื่อน ความสัมพันธ์กับครู การใช้สารเสพติด พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม สภาพทางอารมณ์และพฤติกรรมอื่นๆ

3. ด้านครอบครัว พิจารณาจากครอบครัวด้านเศรษฐกิจ การมีรายได้ หนี้สิน การใช้จ่าย รายรับของครอบครัว เงินค่าใช้จ่ายของนักเรียนในการมาสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในด้านการคุ้มครองนักเรียน จะพิจารณาเกี่ยวกับสภาพครอบครัวว่าสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ มีความปลอดภัยในสภาพที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวอบอุ่น การเกี่ยวข้องกับสารเสพติด สุรา การพนัน หรือความเจ็บป่วยของคนในครอบครัวที่มีผลต่อสภาพครอบครัว การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเรื่องเพศ ที่มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

ผลการคัดกรองทำให้แยกกลุ่มเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหาเพื่อสะดวกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนทุกกลุ่ม ช่วยเหลือหรือแก้ไขให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาย่างได้ผลตามความต้องการของการส่งเสริมนักเรียนเป็นกระบวนการ ที่ครูที่ปรึกษานับสนุนให้นักเรียนทุกคนทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาให้มีคุณภาพดีขึ้น รวมถึงป้องกันมิให้นักเรียนกลุ่มปกติเปลี่ยนไปอยู่กลุ่มเสี่ยงและทำให้กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา กลับคืนสภาพเป็นเด็กกลุ่มปกติ

สรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรอง โดยมีการปฏิบัติดังนี้ 1) สรุปผลการคัดกรองนักเรียนแยกเป็นระดับชั้น 2) กำหนดเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน 3) ใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อคัดกรองนักเรียน 4) จัดทำสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียน และจัดอย่างเป็นระบบ 5) การคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา 6) การรักษาความลับของผลสรุปการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่ม 7) การจัดทำข้อมูลเด็กที่มีความต้องการเป็นพิเศษ และ 8) การประชุมครูเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองในการจัดกลุ่มนักเรียนได้อย่างชัดเจน

3. การส่งเสริมนักเรียน

3.1 ความหมายของการส่งเสริมนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมนักเรียนว่าหมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

โรงเรียนจ่านกร้อง (2548, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมนักเรียนว่าหมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็น

นักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสียง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมนักเรียนว่าหมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาให้คุณภาพมากขึ้นมีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะร่วมป้องกัน มิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสียง/มีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสียง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพโดยดำเนินการในเรื่อง การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครอง

ซูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 20) กล่าวว่า การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมนักเรียน สามารถทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับแต่ละสถานศึกษาจะเลือกนำไปใช้ตามความเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 167) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมนักเรียนว่าหมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสียง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสียง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสียง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง การส่งเสริมและพัฒนาประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการพิเศษอื่น ๆ

คันทิงแฮม, และคอร์เดโร (Cunningham, & Cordeiro, 2003, p. 88) กล่าวว่า การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม (homeroom) และการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)

คริปเพน (Crippen, 2004, pp. 66-67) การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณภาพมากขึ้น การเน้นด้านผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความถนัดของผู้เรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม การจัดศูนย์การเรียนรู้ จัดอบรม/จัดหาวิทยากร จัดส่งนักเรียนเข้าร่วมอบรมของภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดลานกีฬาและนันทนาการผู้ปกครองให้ ความสนใจในการเข้าร่วมประชุมกับการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน/ชุมชน เพื่อชี้แจงแนวทางในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

สรุปได้ว่า การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลได้เรียนรู้และพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาและดำรงตนได้เหมาะสม

ตามวัยโดยใช้รูปแบบที่หลากหลายตามสภาพและความเหมาะสม ได้แก่ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการพิเศษต่าง ๆ

3.2 ความสำคัญของการส่งเสริมนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2545, หน้า 55) ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมนักเรียนว่าการส่งเสริมและพัฒนาเด็กเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเด็กด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวัยของตนได้อย่างปกติการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเด็กมีรูปแบบที่หลากหลายที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา สามารถเลือกใช้ได้ตามสภาพและความเหมาะสม

โชคชัย อาษาสนา (2555, หน้า 35) กล่าวว่า การส่งเสริมนักเรียน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง ให้มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น และมีคุณภาพตามเป้าหมายของโรงเรียน ชุมชน หรือผู้ปกครองคาดหวังไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 6) ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมนักเรียนว่า เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

นฤติยา จุ่มแพง (2554, หน้า 34) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาเด็กเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเด็กด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเผชิญกับ ปัญหา และสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวัยของตนได้อย่างปกติ

ชูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 21) กล่าวว่า การดำเนินการเพื่อส่งเสริมเด็กเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมได้ทั้งกับเด็กในกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา เป็นการพัฒนานักเรียน ตามความสามารถตามความต้องการและเสริม สร้างให้นักเรียนมีคุณภาพเพิ่มสูงขึ้น แต่สำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหานั้น จำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเด็กเพิ่มขึ้นอย่างหลากหลาย ตามลักษณะความจำเป็นหรือปัญหาของเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กในกลุ่มนี้ให้กลับคืนสู่สภาพปกติ สามารถใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันได้

คาสทีโล (Castillo, 2010, p. 80) กล่าวถึง ความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นมีการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต การจัดศูนย์การเรียนรู้ จัดอบรม/จัดหาวิทยากร จัดส่งนักเรียนเข้าร่วมอบรมของภาครัฐและเอกชน และการจัด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดลานกีฬาและนันทนาการ สนับสนุนนักเรียนในเรื่องที่ตนเองถนัด และมีความสนใจอย่างจริงจัง เช่น ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านดนตรี ด้านกีฬาและด้านงานช่างๆ เพื่อให้มีความภูมิใจในตนเองเป็นที่คาดหวังของผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน

ฟิชเชอร์ (Fisher, 2010, p. 102) ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนในด้านของการจัดกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ มีการจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองและชุมชนในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการ ดำรงชีวิต การจัดศูนย์การเรียนรู้ จัดอบรม/จัดหาวิทยากร จัดส่งนักเรียนเข้าร่วมอบรมของ ภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดลานกีฬาและนันทนาการ

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนที่อยู่ใน ความดูแลของครูที่ปรึกษา มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้ นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงกลายเป็นนักเรียนกลุ่มช่วยเหลือและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มช่วยเหลือ กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่คาดหวังต่อไป

3.3 วิธีการของการส่งเสริมนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2547, หน้า 55-58) ระบุว่า ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา สามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยใช้ได้ตามสภาพและความเหมาะสม เช่น

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูมเป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้มีลักษณะเหมือน บ้านเพื่อให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคย ประหนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เป็นบริการ ที่จัดให้นักเรียนทุกคน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

- 1) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจและประเมินตนเอง ได้รับความรู้ข้อมูลด้าน การศึกษาและอาชีพ รู้จักวิธีการปรับตัวและพัฒนาตนเอง
- 2) เห็นความสำคัญของการเรียนและการทำงาน ตลอดจนวิธีการเรียน อย่างมีประสิทธิภาพแก้ไขผลการเรียนที่ติดค้างสามารถจบการศึกษาได้
- 3) ฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การฟัง การพูดและการแก้ปัญหา
- 4) ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความสามารถพิเศษของแต่ละคนเพื่อเป็น บันไดขั้นแรกที่น่าไปสู่ความสำเร็จที่สูงขึ้น
- 5) ให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทันท่วงที
- 6) เป็นเวลาที่ใช้ในการทำความรู้จักและคัดกรองนักเรียน เช่น การทำ ระเบียบสะสม ทำแบบประเมินพฤติกรรม ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ตลอดจนการ สัมภาษณ์นักเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูม มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา สํารวจสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียน
- 2) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และคณะกรรมการประสานงานระดับชั้น กำหนดหัวข้อเรื่องการจัดกิจกรรมตามข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจ
- 3) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และคณะกรรมการประสานงานระดับชั้น ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม
- 4) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม
- 5) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมในช่วงปลายภาคเรียน
- 6) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ส่งผลการประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูมไปตามลำดับชั้น

2. การประชุมผู้ปกครองนักเรียน

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา กับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือร่วมใจกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

ขั้นตอนการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ทีมประสานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากผลการประเมินและการประชุมที่ผ่านมา
- 2) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการจัดประชุมแต่ละครั้งให้ชัดเจน
- 3) ประชุมทีมประสานเพื่อวางแผนเตรียมการจัดกิจกรรม เช่น จัดทำคำสั่งโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ เตรียมเอกสารและอาคารสถานที่ เป็นต้น
- 4) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เตรียมข้อมูลนักเรียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้
- 5) ครูดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน และต้องสื่อสารในทางบวกมีท่าทีเป็นมิตร
- 6) ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 7) ครูบันทึกการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

8) ครูประเมินผลและรายงานผลการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เพื่อสถานศึกษาจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

9) นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการประชุมครั้งต่อไป

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระโดยเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี 2 ลักษณะ คือ

1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิตวุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

แนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงสถานศึกษาควรดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

1) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดได้หลายรูปแบบทั้งในลักษณะจัดแยกหรือบูรณาการ ทั้งกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียนไว้ด้วยกัน

2) เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ

3) สนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

4) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม

5) ให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

4. โครงการพิเศษต่าง ๆ ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 15) ระบุว่า การส่งเสริมพัฒนานักเรียนทุกคน ที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยงให้มีคุณภาพ

มากขึ้นซึ่งแนวทางการส่งเสริมมีหลายวิธีที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ แต่กิจกรรมหลักสำคัญที่สถานศึกษาต้องดำเนินการคือ 1) จัดกิจกรรมโฮมรูม (homeroom meeting) ได้แก่ 1.1) กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจจะเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็น 1.2) สมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและการวางแผนชีวิตเป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูที่ปรึกษาและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน 1.3) ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย 2) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (classroom meeting) เป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาดูแลอยู่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกันการประชุมผู้ปกครองดังกล่าวจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้นหรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 71) ระบุว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีรูปแบบที่หลากหลายที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถเลือกใช้ได้ตามสภาพและความเหมาะสม คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดกิจกรรมโฮมรูมเป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้มีลักษณะเหมือนบ้าน เพื่อให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคย หนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เป็นบริการที่จัดให้นักเรียนทุกคน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

การจัดกิจกรรมโฮมรูมมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียน

2) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม

3) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา และคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม

4) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา ประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมในช่วงปลายภาคเรียน

5) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมในช่วงปลายภาคเรียน

6) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาส่งผลการประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูมไปตามลำดับขั้น

2. การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (classroom meeting)

การประชุมผู้ปกครองนักเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือร่วมใจกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1) ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากผลการประเมินและการประชุมที่ผ่านมา

2) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการจัดประชุมแต่ละครั้งให้ชัดเจน

3) ประชุมทีมประสานเพื่อวางแผนเตรียมการจัดกิจกรรม เช่น จัดทำคำสั่งของโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ เตรียมเอกสารและอาคารสถานที่ เป็นต้น

4) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา เตรียมข้อมูลนักเรียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้

5) ครูดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน และต้องสื่อสารในทางบวกมีท่าทีเป็นมิตร

6) ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

7) ครูบันทึกการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

8) ครูประเมินผลและรายงานผลการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเพื่อสถานศึกษาจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

9) นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการประชุมครั้งต่อไป

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจ

ซูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 20-21) กล่าวว่า กิจกรรมสำคัญที่สถานศึกษาควรเลือก ไปดำเนินการเพื่อเป็นการส่งเสริมนักเรียนเป็นอย่างมาก คือ

1. กิจกรรมโฮมรูม (homeroom) เป็นกิจกรรมที่ครูที่ปรึกษาควรร่วมจัดกิจกรรม กับเด็กนักเรียน สามารถจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ สถานที่จัดกิจกรรม อาจใช้ใน ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนตามความเหมาะสม และความต้องการของครูที่ปรึกษา และนักเรียน จัดบรรยากาศกิจกรรมอย่างเป็นกันเองเสมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ฝึกให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและรู้จักคนอื่นปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการปรับตัว การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินชีวิต สร้างความรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างครูที่ปรึกษาและนักเรียน ครูที่ปรึกษาสามารถส่งเสริมสนับสนุน ป้อนกันและแก้ไขให้นักเรียนตามความต้องการได้ แนวทางในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ควรมีการกำหนดเนื้อหากิจกรรมตามความต้องการของนักเรียน มีการสำรวจ ความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรม มีการวางแผนการจัดกิจกรรมโดยยึดหลักการบูรณาการ มีจุดมุ่งหมายสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษามีความยืดหยุ่นและผสมผสานกับความต้องการของนักเรียน หลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมและจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างมีระบบ

2. การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (classroom meeting) กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นกิจกรรมที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียน ในการดูแลนักเรียน และเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองและครูที่ปรึกษามากขึ้น ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางสถานศึกษาได้ด้วยดี ในการดำเนินการประชุมควรมีการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนอย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคเรียน เนื้อหาสาระของการประชุมควรมีการวางแผนการดำเนินการประชุมโดยเตรียมข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน เนื้อหาของการประชุม ไม่ควรเป็นการรายงานพฤติกรรมของเด็กให้ผู้ปกครองฟัง แต่ควรเป็นกิจกรรมที่ร่วมกันช่วยนักเรียน การพูดคุยกับผู้ปกครองควรระมัดระวังคำพูดเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในทางลบ แต่ใช้วิธีพูดที่แสดงให้ผู้ปกครองเห็นว่า ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจในตัวนักเรียน มีความรู้สึกห่วงใยนักเรียน ทุกคน ขณะประชุมควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน บางสถานศึกษาอาจจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองของแต่ละชั้นเรียน เพื่อเลือกตัวแทนผู้ปกครองในชั้นเรียน จำนวนตามที่สถานศึกษาเห็นสมควร เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ปกครองเครือข่ายของสถานศึกษา เพื่อให้มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้มีความพร้อมในด้านการเรียน ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้แสดงออกตามศักยภาพ ของตนในการดำเนินการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและ จัดทำเอกสารหลักฐานการประชุมแต่ละครั้งเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

นิมิต เจียมตน (2557, หน้า 38) กล่าวว่า การส่งเสริมนักเรียน สามารถทำได้หลายวิธี ตามวิธีการของแต่ละโรงเรียนจะเลือกนำไปใช้อย่างเหมาะสม กิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนควรดำเนินการเพื่อเป็นการส่งเสริมนักเรียนอย่างมาก คือ

1. กิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมที่ครูที่ปรึกษาควรร่วมจัดกิจกรรมกับเด็กนักเรียน สามารถจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ สถานที่จัดกิจกรรมใช้ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้ ตามความเหมาะสมและความต้องการของครูที่ปรึกษาและนักเรียนจัดบรรยากาศกิจกรรมอย่างเป็นกันเองเสมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ฝึกให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง และรู้จักคนอื่น ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการปรับตัว การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินชีวิต สร้างความรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างครูที่ปรึกษาและนักเรียน ครูที่ปรึกษาสามารถส่งเสริมสนับสนุน ป้องกันและแก้ไขให้นักเรียนตามความต้องการได้แนวทางในการจัดกิจกรรมโฮมรูมควรมีการกำหนดเนื้อหากิจกรรมตามความต้องการของนักเรียน มีการสำรวจความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรม มีการวางแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดหลักการบูรณาการ มีจุดมุ่งหมายสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน มีการยืดหยุ่นและผสมผสานกับความต้องการของนักเรียนหลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมและจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบ

2. การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลนักเรียนเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองและครูที่ปรึกษามากขึ้น ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนได้ด้วยดี

สรุปได้ว่า การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลได้เรียนรู้และพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาและดำรงตนได้เหมาะสมตามวัย โดยมีการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การจัดทำแผนกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่ครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่ม 2) การเสริมสร้างความสามารถพิเศษของนักเรียนตามศักยภาพ 3) การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกภาคเรียน 4) การสำรวจความสนใจของนักเรียนและจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจ 5) การจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม 6) การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีหรือยุวกาชาด เพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 7) การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อการร่วมมือช่วยเหลือนักเรียน

4. การป้องกันและแก้ปัญหา

4.1 ความหมายของการป้องกันและแก้ปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการป้องกันและแก้ปัญหาว่าหมายถึง ภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนานักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมที่ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาจำเป็นอย่างมาก ที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็น

ปัญหาของสังคม นอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย

โรงเรียนจ่านกร้อง (2548, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการป้องกันและแก้ปัญหาว่าหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้สึกรู้สึกคิดและความรู้ให้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน ทั้งในห้องเรียน ในโรงเรียนและในชุมชนและจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดการคัดกรองนักเรียน ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาที่อาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติด ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มในลักษณะต่างๆ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการป้องกันและแก้ปัญหาว่าหมายถึง การให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา เพื่อการป้องกัน และการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนที่ครูที่ปรึกษา จำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ การให้คำปรึกษาในเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหา

ซูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 21) กล่าวว่า การป้องกันและแก้ปัญหา หมายถึง การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาได้ให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความรับผิดชอบของตนเองทุกคนอยู่แล้ว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 167) ได้ให้ความหมายของการป้องกันและแก้ปัญหาว่าหมายถึง การไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจน กลายเป็นปัญหาของสังคม สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จะต้องเอาใจใส่ ดูแลอย่าง ใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา การป้องกันและการแก้ไข ปัญหาให้กับนักเรียนมีหลายเทคนิควิธี เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา การติดตามดูแลช่วยเหลือ

จอห์นสัน (Johnson, 2010, p. 187) กล่าวว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหา ของนักเรียน ใช้วิธีการให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียน ได้แก่ การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริมและกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

แม็กวิลเลียม (McWilliams, 2010, pp. 33-34) กล่าวว่า การป้องกันและแก้ไข ปัญหา หมายถึง การให้คำปรึกษา หรือการจัดกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาในด้าน ความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น จัดช่วงเวลาให้ คำปรึกษานักเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเพื่อป้องกันและช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาของนักเรียน การให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมมือกับนักเรียนทำกิจกรรมต่างๆเพื่อพัฒนา พฤติกรรมของนักเรียน

สรุปได้ว่า การป้องกันและแก้ปัญหา หมายถึง การดูแลเอาใจใส่และช่วยเหลือ นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาจำเป็นต้อง

ได้รับการดูแลและเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือโดยใช้รูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น กิจกรรมในชั้นเรียน การสื่อสารกับผู้ปกครอง กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการเยี่ยมบ้านนักเรียน

4.2 ความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหา

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 33) ได้ให้ความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหาว่า การป้องกันและแก้ปัญหาโดยใช้การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาของนักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้วการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 6) ได้ให้ความสำคัญของการป้องกันและแก้ปัญหว่า ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันแต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนเป็นปัญหาสังคมการป้องกันและแก้ไข ปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

ปรีศนียา วณิชสัมบูรณ์ (2555, หน้า 34) กล่าวว่า ในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้การดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหา วิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมี ค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป เทคนิค วิธีการที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ 1) การให้การปรึกษาเบื้องต้น และ 2) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

โชคชัย อาษาสนา (2555, หน้า 36) กล่าวว่า ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น ครูที่ปรึกษาจะต้องทราบถึงสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และต้องยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้เทคนิควิธีการเพื่อแก้ไขปัญหให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา ซึ่งการให้คำแนะนำให้คำปรึกษาจึงไม่มีวิธีการช่วยเหลือที่แน่นอน เพียงแต่มีแนวทางกระบวนการ หรือ ทักษะการช่วยเหลือที่ครูที่ปรึกษาแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ผักผ่อน เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคนต่อไป

ชวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 21) กล่าวว่า สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรให้ความดูแลอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องเพื่อช่วยแก้ปัญหา ของนักเรียน ทั้งด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา การแก้ปัญหานักเรียนกลุ่มนี้นับว่าเป็นภาระที่สำคัญของครูที่ปรึกษา เพราะนักเรียนแต่ละคน ย่อมมีปัญหาแตกต่างกันไป แม้ปัญหาของนักเรียน

เหมือนกันก็จะมีวิธีแก้ไขต่างกัน ดังนั้นจะช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มนี้ ครูที่ปรึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย เพื่อช่วยเหลือนักเรียนของตน ไม่ให้กลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป

มาร์รีแน (Marianne, 2005, p. 19) สรุปการให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาคือเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด สร้างสัมพันธภาพที่ดีและความรู้สึกที่ดีกับนักเรียน พบนักเรียนทันทีที่ทราบปัญหา ติดตามช่วยเหลือทุกระยะ ให้ความเสมอภาคกับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นเป็นมิตร สามารถเป็นที่พึ่งให้กับตัวนักเรียนได้รวมถึงการแก้ไขปัญหานั้นควรทำด้วยวิธีประนีประนอม ไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียน และควรที่จะร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ปัญหาต่างๆ จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

มุลด็อก (Murdock, 2007, p. 33) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้การปรึกษาเบื้องต้นในการช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูที่ปรึกษาต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานในเรื่อง จิตวิทยาวัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ รู้จักกระบวนการสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังความรู้สึก

สรุปได้ว่า การป้องกันและแก้ปัญหาคือเป็นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ไม่ให้กลายเป็นปัญหาของสังคม โดยจะต้องเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา การป้องกันและการแก้ไขปัญหาก็กับนักเรียนมีหลายเทคนิควิธี เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญห การติดตามดูแลช่วยเหลือ

4.3 วิธีการของการป้องกันและแก้ปัญหา

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 32-34) ระบุว่า การแก้ไขปัญหาคือให้นักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ ดังนี้

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การให้คำปรึกษาเบื้องต้นเป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหานักเรียนให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คำปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพ คือ ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านจิตวิทยาวัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความพร้อมในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการศึกษาโดยกระบวนการในการให้คำปรึกษาที่จะต้องสร้างสัมพันธภาพ พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหาคือและยุติการปรึกษา การเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีมีคุณภาพนั้นครูที่ปรึกษาควรจะมีปฏิบัติ ดังนี้

- 1.1 รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกหรือโรงเรียนจัดอบรมให้

- 1.2 หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ศึกษาค้นหาเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้วการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้ 5แนวทาง ดังนี้

2.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน ไม่ใช่ในคาบเรียน โดยส่วนใหญ่จึงเป็นเวลาเช้าก่อนเข้าแถวหรือเวลาเย็นหลังโรงเรียนเลิกแล้ว การจัดกิจกรรมอาจทำเป็นชมรม เป็นโครงการหรือเป็นงานของโรงเรียนโดยมีครูที่ปรึกษาร่วมกันพิจารณาเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับตัวนักเรียนและความต้องการของนักเรียน โรงเรียนควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้เลือกอย่างหลากหลายซึ่งนักเรียนอาจเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสมาชิกหรือผู้ร่วมจัดกิจกรรมหรือเป็นผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมหรือเป็นผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมเองโดยมีครูที่ปรึกษาการที่โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองก็จะเอื้ออำนวยให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกว้างขวางขึ้นและหากมีเทคโนโลยีทันสมัยก็จะจูงใจให้นักเรียนร่วมกิจกรรมมากขึ้นด้วย

2.2 กิจกรรมในห้องเรียน เป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมมีบทบาทในกลุ่มและได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมร่วมกับเพื่อนมากกว่าเนื้อหาวิชาการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child center) หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) จึงเป็นส่วนสำคัญของการจัดกิจกรรมในห้องเรียน แต่ทั้งนี้การจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาก็กับนักเรียนก็สามารถดำเนินการในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี โดยขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียน

2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (buddy) ครูที่ปรึกษาต้องพิจารณาจับคู่ให้นักเรียนให้เหมาะสมกันทั้งด้านความสามารถบุคลิกภาพเพื่อให้สามารถช่วยเหลือกันได้จริงและไม่มีปัญหาในการจับคู่หรือถูกข่มขู่ ถูกแกล้งจากเพื่อนที่ตนดูแลนักเรียนทั้งคู่ ต้องสมัครใจที่จะจับคู่กันและยินดีให้หรือรับการดูแลช่วยเหลือจากเพื่อนอีกคนหนึ่ง ครูปรึกษาต้องดูพฤติกรรมของทั้งคู่อยู่เสมอว่าช่วยเหลือกันได้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร รวมทั้งควรมีการสอบถามหรือให้คำแนะนำในการจับคู่เพื่อการช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

2.3.1 นักเรียนที่เรียนเก่งให้จับคู่กับนักเรียนที่เรียนอ่อนเพื่อการติวหรือสอนเสริมให้แก่เพื่อนที่เรียนอ่อนกว่า

2.3.2 นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง จับคู่กับนักเรียนที่ยังไม่ได้แสดงความสามารถออกมาให้เห็นเพื่อการนำไปสู่การทำกิจกรรมแสดงความสามารถออกมา เช่น การเล่นกีฬา ร้องเพลง ศิลปะการพูด เป็นต้น

2.3.3 นักเรียนที่ชอบเก็บตัว ซื่อาย ไม่มีเพื่อน ให้จับคู่กับนักเรียนที่มีมนุษยสัมพันธ์ภาพดีมีจุดแข็งด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม

2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม เป็นการแก้ไขปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งครูในระดับชั้นเดียวกันจำเป็นต้องร่วมมือ ร่วมใจกันวางแผนสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อนหรือเรียนรู้อาไม่ทันเพื่อนครูที่ปรึกษาควรมีการประสานงานขอความร่วมมือจากครูประจำวิชาก่อนส่งนักเรียนไปติดต่อเพื่อขอเรียนซ่อมเสริม

2.5 กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง เป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งครูที่ปรึกษาควรมีทักษะการสื่อสารและควรบอกถึงความรู้สึกห่วงใยของครูที่มีต่อนักเรียน จากพฤติกรรมที่สังเกตเห็นแทนการแจ้งว่านักเรียนมีปัญหาในเรื่องใด เพื่อมิให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกต่อต้านไม่พอใจทั้งกับครูที่ปรึกษา หรือแม้แต่นักเรียนเองและการเชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียนเป็นการส่วนตัว

ข้อควรตระหนักในการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนมีดังนี้

1. การรักษาความลับ

1.1 เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำไปเปิดเผยยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ระบุชื่อ สกุลจริงของนักเรียนและการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียรตินักเรียน

1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียนควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมสะดวกในการเรียกใช้

1.3 การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติ และคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2. การแก้ปัญหา

2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนแต่ละคนต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน

2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่งก็อาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัวเพียงแต่มีแนวทางกระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ผักผ่อนเพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 15) ระบุว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหา สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาจากการคัดกรองของครูที่ปรึกษา โรงเรียนได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2) วางแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันนักเรียน กิจกรรมมี ดังนี้ 2.1) กิจกรรมในห้องเรียน 2.2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 2.4) กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครองโดยใช้เครื่องมือเอกสารและหลักฐาน ดังนี้ 1) แนวทางการจัด กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน 2) แบบบันทึกให้คำปรึกษานักเรียน 3) แบบ รายงานผลการดูแลนักเรียน 4) แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 49-56) ระบุว่า ใน การจัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนนั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรให้ ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสี่ยงและ กลุ่มที่มีปัญหานั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษและหาวิธีการ ช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหา ของสังคมและประเทศชาติการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนมีเทคนิคและ วิธีการที่หลากหลาย เช่น

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

การให้คำปรึกษาเบื้องต้นของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เป็นการช่วยเหลือ และป้องกันปัญหาของนักเรียน ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามและพึงประสงค์

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ทำการศึกษาผลการคัดกรอง และข้อมูล นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดปัญหาและ ปัจจัยที่เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือ พร้อมทั้งในวัน เวลาและสถานที่ให้คำปรึกษา

2) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ดำเนินการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตาม กระบวนการการให้คำปรึกษา คือ 1) สร้างสัมพันธภาพ 2) พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา 3) กำหนดวิธีและดำเนินการช่วยเหลือ และ 4) ยุติการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง

3) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลัง การให้คำปรึกษา

4) หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ครูก็ต้องให้การส่งเสริมตามสภาพ ปัญหา แต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้ส่งต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง

5) ยุติการปรึกษา

2. กิจกรรมในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการปรับพฤติกรรมของนักเรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มในชั้นเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยเลือกวิธีการหรือเทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ทำการรวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

2) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องวางแผนและพิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียน เช่น

2.1) ฝึกฝน / ปฏิบัติเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การฝึกพูดหน้าชั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการพูด

2.2) การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เช่น การแจกอุปกรณ์การทดลอง การรวบรวมสมุดแบบฝึกหัด เป็นต้น

2.3) การจัดกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้บทบาทหน้าที่หรือฝึกฝนความรับผิดชอบ

3) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมตามแผน

4) ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชา อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5) หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการแต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

6) ดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมใหม่

7) ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

8) หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาส่งต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อตามระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีทักษะทางสังคม นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้นและนักเรียนจะเกิดความรู้สึกรักภูมิใจในตนเองจากการได้ทำงานในกิจกรรมกลุ่มหรือได้แสดงออกถึงความสามารถส่วนตน

3. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (buddy) เป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจัดเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีจุดแข็งด้านสัมพันธภาพหรือมีความมั่นคงทางอารมณ์ หรือมีความเป็นผู้นำและมีความสามารถเฉพาะด้านที่จะนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือเพื่อน เช่น ความสามารถทางด้านการศึกษา ด้านดนตรี ศิลปะ กีฬาหรือทักษะการสื่อสาร

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา รวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

2) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาหาทางเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหาต่างๆ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น

2.1) จัดกลุ่มเพื่อนในการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2) จัดนักเรียน 1 คน ที่มีความสามารถ/ความเหมาะสมที่จะช่วยเพื่อนๆ ที่เป็นกลุ่ม เช่น การทบทวนการเรียนในวิชาต่างๆ

2.3) จับคู่ให้นักเรียนให้เป็นคู่ดูแลช่วยเหลือกัน เช่น นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจับคู่กับเพื่อนเพื่อนำพาไปสู่การทำกิจกรรมที่ได้แสดงความสามารถที่นักเรียนคนนั้นสนใจ เช่น นักเรียนที่มักเก็บตัวก็ให้จับคู่กับนักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธภาพเข้าสู่สังคม

3) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา จัดกิจกรรมตามแผน

4) ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชาต่างๆ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5) หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

6) ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

7) หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

4. การสื่อสารกับผู้ปกครอง

การสื่อสารกับผู้ปกครองเป็นการช่วยเหลือนักเรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การโทรศัพท์สนทนา การเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน การส่งหนังสือแจ้งทางไปรษณีย์ เป็นต้น ซึ่งล้วนต้องอาศัยทักษะของการสื่อสาร ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทราบถึงจิตวิทยาการสื่อสารหรือเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมกับสาระหรือวัตถุประสงค์ที่จะสื่อให้ผู้ปกครองทราบหรือเข้าใจ กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองจะทำให้ผู้ปกครองได้รับทราบถึงปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน เกิดความตระหนักและมีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น

ขั้นตอนการสื่อสารกับผู้ปกครอง

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา รวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

2) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนดำเนินการสื่อสารกับผู้ปกครอง

3) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการสื่อสารกับผู้ปกครองและให้มีจิตวิทยาและทักษะในการสื่อสารสามารถสื่อสารกับผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น 1) ทางโทรศัพท์ 2) การส่งไปรษณีย์ และ 3) การเชิญผู้ปกครองมาพบ

5) ปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกันกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ปัญหาของนักเรียน

6) ประเมินความร่วมมือของผู้ปกครองและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

7) หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการแต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

8) ดำเนินการตามแผนพฤติกรรมใหม่

9) ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

10) หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

5. กิจกรรมซ่อมเสริม

กิจกรรมซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกันวางแผนในการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กที่เรียนอ่อน เรียนช้าหรือเรียนไม่ทันเพื่อนในสาระต่างๆ ซึ่งอาจจะแยกประเภทของปัญหาด้านการเรียนจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น เรียนช้า จากข้อจำกัดทางความสามารถ เซาว์ปัญญาหรือจากปัญหาพฤติกรรมอารมณ์ของเด็กแล้วจึงดำเนินการแก้ไขสาเหตุของปัญหาต่อไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมซ่อมเสริม

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา รวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ร่วมกับครูผู้สอน ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง วางแผน การจัดกิจกรรมซ่อมเสริมแก่นักเรียน

3) กำหนดวัน เวลา สถานที่และครู ในการสอนซ่อมเสริมและแจ้งนักเรียนที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อเข้ารับการซ่อมเสริม

4) ติดตาม ประเมินผลการเรียนซ่อมเสริมของนักเรียนเป็นระยะ

5) หากนักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมใหม่

6) ดำเนินการสอนซ่อมเสริมใหม่

7) ประเมินผลการสอนซ่อมเสริมซ้ำ

8) หากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมจะช่วยให้นักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี ได้เรียนเพิ่มเติมจากครูประจำวิชาที่ตนเรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อนและให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเองในเรื่องการเรียนมากขึ้น ตลอดจนช่วยให้ผู้ปกครองรับทราบปัญหาทางการเรียนของบุตรหลานและใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น

6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมในสถานศึกษาที่จัดเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หรือศักยภาพด้านต่างๆ ของนักเรียนนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนดไว้ทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายอบรม การจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพกายสุขภาพจิต

1) ครูที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนปรึกษาและวางแผนช่วยเหลือนักเรียนกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมหลักสูตรในสถานศึกษา เช่น การจัดตั้งชมรม การจัดตั้งกลุ่มพัฒนาตนในด้านต่างๆ เป็นต้น

2) พิจารณาเลือกกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมในการช่วยเหลือนักเรียนตามกรณีของปัญหา

3) วางแผนและจัดระบบการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ดำเนินกิจกรรมตามแผน

5) ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

6) หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกกิจกรรมใหม่

7) ดำเนินการตามแผนกิจกรรมใหม่

8) ประเมินผลการจัดกิจกรรมใหม่

9) หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือส่วนรวม นักเรียนจะเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าหรือภาคภูมิใจในตนเองจากการแสดงออกถึงความสามารถที่ตนมีอยู่

7. การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างบ้านกับสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และทำให้ครูได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของนักเรียนทั้งสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถประเมินสาเหตุปัญหาแล้วดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนการเยี่ยมบ้านนักเรียน

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา รวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวางแผนการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยมีการกำหนดวัน เวลา และประสานงานให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า

3) สถานศึกษาเตรียมความพร้อมในการเยี่ยมบ้าน โดยจัดอบรมครูให้มีทักษะในการสื่อสารกับผู้ปกครอง และมีแนวทางการร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหา นักเรียน

4) สรุปผลการเยี่ยมบ้านนักเรียนและวางแผนการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ร่วมกับผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5) หากช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพและความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาหาแนวทางการช่วยเหลือนักเรียน

6) ดำเนินการตามแผนกิจกรรมใหม่

7) ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

8) หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

ปรีศนียา วณิชสัมบัญ (2555, หน้า 34) กล่าวว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือปัญหาจากการคัดกรองของครูที่ปรึกษาโรงเรียนได้ดำเนินการดังนี้

1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น

2. วางแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันนักเรียน กิจกรรมมีดังนี้

2.1 กิจกรรมในห้องเรียน

2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.3 กิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเพื่อน

2.4 กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครองโดยใช้เครื่องมือเอกสารและหลักฐาน

ดังนี้

2.4.1 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

2.4.2 แบบบันทึกให้คำปรึกษาของนักเรียน

2.4.3 แบบรายงานผลการดูแลนักเรียน

2.4.4 แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล

ชววิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 21-22) กล่าวว่า การดำเนินการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนอาจกระทำได้หลายวิธีการ แต่กระบวนการที่สำคัญครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และจัดดำเนินการในสถานศึกษา ได้แก่

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนได้พักผ่อนคลายปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลง ทั้งปัญหาด้านความรู้สึกรู้สึกผิด พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ดังนั้น การให้คำปรึกษาเบื้องต้นของครูที่ปรึกษา จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเกี่ยวกับวัยของนักเรียนในระดับที่รับผิดชอบเพื่อทราบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจมีความรู้และทักษะ เกี่ยวกับกระบวนการให้คำปรึกษาเบื้องต้นได้แก่ การใช้คำถาม การสร้างสัมพันธภาพที่ดี การแสดง การรับฟังและแสดงความรู้สึกของครูที่ปรึกษา มีเทคนิควิธีการแก้ปัญหาตามลักษณะของปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพครอบครัว การใช้สารเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร โดยมีการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร ผู้รู้ ได้รับความรู้จาก การฝึกอบรมอย่างถูกวิธี

2. การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกัน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจาก การให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนแล้ว ครูที่ปรึกษาควรรหาแนวทางจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียน โดยการดำเนินการด้วยตนเองหรือขอความร่วมมือกับครูทุกคนในสถานศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมที่หลากหลายที่เกิดประโยชน์กับนักเรียนมากที่สุด ควรดำเนินการดังนี้

2.1 การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยใช้นอกเวลาเรียน ซึ่งอาจเป็นเวลาช่วงเช้าก่อนเข้าแถวหรือเวลาเย็นหลังเลิกเรียนการดำเนินกิจกรรมในลักษณะชมรมที่โดยมีครูที่ปรึกษาและนักเรียนร่วมกันพิจารณาเลือกกิจกรรมที่ตรงต่อเวลาความต้องการและมีประโยชน์ต่อนักเรียน สถานศึกษา จัดให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมที่หลากหลาย มีส่วนร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบโดยครูที่ปรึกษาเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือ

2.2 กิจกรรมในห้องเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียนเป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูประจำวิชา ให้ช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคม เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองจากการทำงานกลุ่ม ได้ร่วมเรียนรู้กับเพื่อนๆ ในส่วนของนักเรียนที่มีปัญหาด้านการแสดงออกหรือการพูด หน้า

ชั้น ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝน ให้กำลังใจจนกระทั่งนักเรียนเกิดความมั่นใจ ในตนเอง

2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (buddy) เป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้วิธีการช่วยเหลือของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน โดยวิธีจับคู่ให้นักเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถ และบุคลิกภาพเพื่อให้นักเรียนช่วยเหลือกันได้จริงไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการจับคู่ การจับคู่เกิดจากความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถเด่นจับคู่กับนักเรียนที่ด้อยกว่า ฝึกฝนให้นักเรียนเอาใจใส่เอื้อเฟื้อต่อกัน ครูที่ปรึกษาควรมีหน้าที่ติดตามกิจกรรมของนักเรียนแต่ละคู่ว่าสามารถช่วยเหลือกันได้หรือไม่มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะให้การช่วยเหลือและแนะนำ

2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม เป็นกิจกรรมที่ส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัญหาด้าน การเรียนของนักเรียนซึ่งครูประจำวิชาที่สอนในระดับชั้นต้องให้ความร่วมมือวางแผนช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน เรียนรู้ช้าไม่ทันเพื่อนให้ได้เรียนรู้เพิ่มเติมหรือเรียนรู้ได้ทันเพื่อนฝึกให้นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนของตนเอง การดำเนินการจัดกิจกรรมครูที่ปรึกษาควรมีการติดต่อนัดแนะ วัน เวลา สถานที่ กับครูประจำวิชาก่อนแล้วจึงส่งนักเรียนไปติดต่อขอเรียนซ่อมเสริมกับครูประจำวิชาอีกครั้งหนึ่งและคอยตรวจสอบติดตามผลว่านักเรียนได้ร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอหรือไม่

2.5 กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง การช่วยเหลือนักเรียนที่ได้ผลดีนั้นเกิดจากการร่วมมือที่ดีระหว่าง ครูกับผู้ปกครอง ดังนั้นเมื่อนักเรียนมีปัญหาที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ครูที่ปรึกษาควรติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียนให้ทราบโดยเร็ว ลักษณะการแจ้งพฤติกรรมของนักเรียนควรแสดงถึงความห่วงใย เอาใจใส่นักเรียน ไม่ควรแจ้งผู้ปกครองโดยบอกพฤติกรรมที่นักเรียนอาจมีปัญหา ทำให้ผู้ปกครองมีความรู้สึกไม่ดีต่อครูที่ปรึกษา หรือตัวนักเรียนจะทำให้การแก้ไขปัญหายากขึ้น กิจกรรมการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา แม้ว่าจะดำเนินการอย่างเต็มที่ ทั้งด้านการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียนและการป้องกันและช่วยเหลือ นักเรียน แต่ยังไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ จำเป็นต้องส่งตัวนักเรียนให้กับครูในสถานศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

สรุปได้ว่า การป้องกันและแก้ปัญหา เป็นการดูแลเอาใจใส่และช่วยเหลือ นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา โดยมีการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การจัดครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะ 2) การบริการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ 4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเหมาะสมเพื่อช่วยให้นักเรียนมีทางเลือกที่หลากหลาย 5) การเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อการประสานความ

ร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับบ้าน และ 6) การจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน

5. การส่งต่อ

5.1 ความหมายของการส่งต่อ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการส่งต่อว่า หมายถึง ส่งต่อนักเรียน เป็นการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของครูที่ปรึกษาตามกระบวนการ 4 ขั้นตอนข้างต้นอาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป

โรงเรียนจ่านกร้อง (2548, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการส่งต่อว่าหมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการส่งเสริม ป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียนแล้ว อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ดำเนินการส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป การส่งต่อนักเรียนแบ่งเป็น 2 กรณีคือ 1) การส่งต่อภายในครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น 2) การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการส่งต่อว่าหมายถึง วิธีแก้ปัญหาของนักเรียนของครูและผู้เกี่ยวข้องที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ดำเนินการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

ชูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 22) กล่าวว่า การส่งต่อ หมายถึง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาเมื่อได้ดำเนินการตามกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 4 ด้านแล้ว ยังไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้เพราะบางครั้งปัญหาของนักเรียนรุนแรงยากต่อการแก้ไข หรือการดำเนินการแก้ไขต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญให้การช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรส่งต่อนักเรียน ให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญได้แก้ไขปัญหาก่อนที่ปัญหาจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 167) ได้ให้ความหมายของการส่งต่อว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินการกับนักเรียนที่มีปัญหา ซึ่งยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต้องส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก

ทริคเก็จ, มูลส์ (Trickett, & Moos, 2002, p. 50) กล่าวว่า การส่งต่อ หมายถึง การดูแลนักเรียนซึ่งครูที่ปรึกษาให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันแต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหานั้นจา เป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ซึ่งหากเป็นกลุ่มเสี่ยงก็ต้องเฝ้าระวังและป้องกันมิให้กลายเป็น

กลุ่มมีปัญหา ส่วนกลุ่มมีปัญหา ก็ต้องหาวิธีการแก้ไขปัญหอย่างเร่งด่วน โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนทั้งสองกลุ่มจนกลายเป็นปัญหาของสังคม

ลีแก็ค (Leggett, 2006, p. 60) กล่าวว่า การส่งต่อ หมายถึง การดำเนินการส่งต่อนักเรียนจำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ครูที่ปรึกษาเสียสละเวลาในการติดตามตรวจสอบนักเรียนที่มีปัญหาอย่างละเอียดถี่ถ้วนและมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานส่งต่อนักเรียน

สรุปได้ว่า การส่งต่อ หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาอยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วแต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น หรือกรณีที่เด็กมีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสมต่อไป โดยการส่งต่อมี 2 ลักษณะคือ การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

5.2 ความสำคัญของการส่งต่อ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 14) ได้ให้ความสำคัญของการส่งต่อว่า ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการ อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียน มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป โดยการพิจารณาส่งต่อของครูที่ปรึกษามีดังนี้ 1) นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้นหรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใดๆ 2) นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอไม่เข้าร่วมกิจกรรมใดๆ ทั้งสิ้น 3) ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไป

กรมสุขภาพจิต (2547, หน้า 132) ได้ให้ความสำคัญของการส่งต่อว่า ในการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหาอยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านกรณีที่เด็กมีความสามารถพิเศษ หรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 6) ได้ให้ความสำคัญของการส่งต่อว่า ในการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการอาจมีบางกรณีที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของ

นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้มันเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น

สุมาลี ทองงาม (2555, หน้า 6) กล่าวว่า การส่งต่อนักเรียน เป็นกระบวนการส่งนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและครูที่ปรึกษาได้แก้ไขปัญหามาโดยวิธีการต่างๆ แล้ว แต่นักเรียนพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จึงต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้มันเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งนั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไขการส่งต่อนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

คมกฤษ ทองนพคุณ (2556, หน้า 7) กล่าวว่า การส่งต่อนักเรียน เป็นการดำเนินการให้นักเรียนกลุ่มที่มีปัญหารุนแรงซึ่งครูที่ปรึกษาไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้โดยลำพัง ปัญหาของนักเรียนมีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น งานแนะแนว งานปกครองและวินัยนักเรียน งานวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้น

กลาสเชียร์ (Glazier, 2004, p. 3618- A) ความสำคัญของการส่งต่อนักเรียน คือการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการ การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กรณีที่มีเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือ เด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

คิง (King, 2006, p. 22) กล่าวถึง ความสำคัญของการส่งต่อนักเรียน คือกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียน ให้มีความสำคัญการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการส่งต่อ อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อช่วยเหลือนักเรียนหรือช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปโดยการพิจารณาส่งต่อของครูที่ปรึกษา

สรุปได้ว่า การส่งต่อเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือนักเรียนแล้วแต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

5.3 วิธีการของการส่งต่อ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 15) ระบุว่า กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนของกระบวนการส่งต่อมี 2 ขั้นตอนคือ ส่งต่อภายในและส่งต่อภายนอก โดยวิธีการส่งต่อมีขั้นตอนดังนี้ 1) ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูผู้สอนที่จะช่วยเหลือ

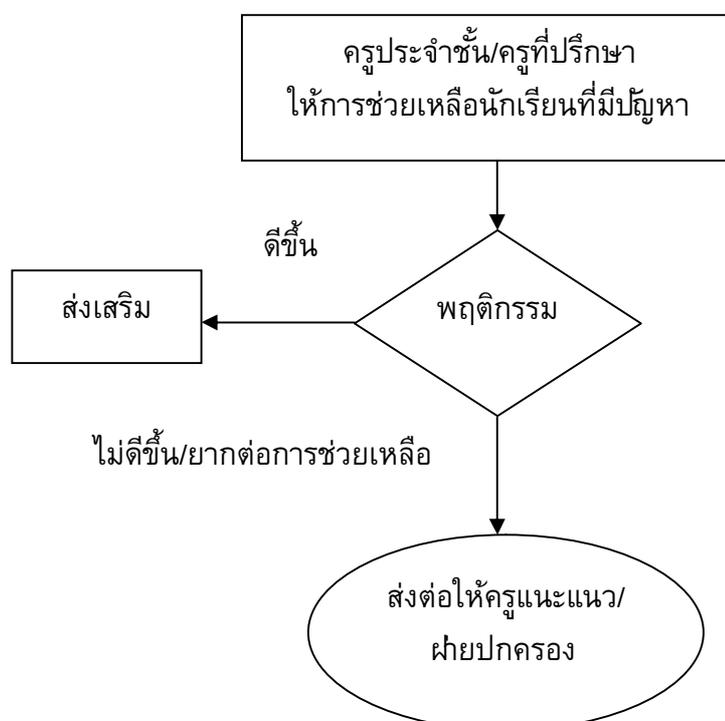
นักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้า 2) สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมารวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้น ให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือ นักเรียนทราบ โดยใช้แบบบันทึกส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง 3) ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ แต่ควรให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีและ ยินดีไปพบครูที่ช่วยเหลือตามกรณีที่ครูที่ปรึกษาเห็นว่าเหมาะสม 4) ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย 5) ติดตามผลการ ช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 137) ระบุว่า การ ส่งต่อนักเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การส่งต่อภายใน

ในกรณีที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ได้ดำเนินการตามกระบวนการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาแล้ว แต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา จะ ส่งต่อนักเรียนให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองดำเนินการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตามความ เหมาะสมต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการส่งต่อภายในได้ ดังนี้

ขั้นตอนการส่งต่อภายใน

ภาพ 4 กระบวนการส่งต่อภายใน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต (2547, หน้า 132)

ขั้นตอนการดำเนินการส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอกเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่สถานศึกษาขอรับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก เมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหายุ่งยากซับซ้อน และต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทางโดยครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองรับผิดชอบในการประสานงานขอความช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณสุขหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. รวบรวม/สรุปแนวทางแก้ไขปัญหาจากสรุปการประชุมรายกรณี
2. ประสานความช่วยเหลือกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย
4. ติดตามประเมินพฤติกรรมของนักเรียนหลังการช่วยเหลือ
5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้ส่งกลับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
6. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น พิจารณาส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก
7. ประสาน ติดตามผลการช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณสุขหรือ

บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 52) ระบุว่า การส่งต่อแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การส่งต่อภายใน โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนเมื่อครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้นแล้วพบกรณีที่ยากต่อการแก้ไขจึงดำเนินการส่งต่อให้ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายวิชาการหรืองานพยาบาล ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนแล้วแจ้งผลการช่วยเหลือ ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นก็จะอยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาแต่ถ้ายังไม่ดีขึ้นก็นำเข้าที่ประชุมปรึกษารายกรณี (case conference) เพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน จนพฤติกรรมดีขึ้นก็ส่งกลับไปอยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในบางกรณีแม้จะเข้าที่ประชุมปรึกษารายกรณีแล้วก็ไม่ดีขึ้นยากต่อการช่วยเหลือ ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจเป็นฝ่ายปกครองหรือแนะแนวก็ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อหาสาเหตุและแก้ไขต่อไป

2. การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกิดความสามารถของสถานศึกษาโดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การส่งต่อเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกวิธี ตามทักษะในวิชาชีพของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละทางเพื่อให้เกิดผลดีที่สอดคล้องกับนักเรียนกรณีนักเรียนเปลี่ยนช่วงชั้นและสถานศึกษา ควรมีการส่งต่อข้อมูล เช่น การส่งนักเรียนไปพบครูอื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไป โดยมีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษา ดังนี้

2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้นหรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใดๆ

2.2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น

2.3 ปัญหาของนักเรียนเป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

โชคชัย อาษาสนา (2555, หน้า 37) กล่าวว่าแนวทางการส่งต่อนักเรียน มีดังนี้

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่รับช่วงต่อในการช่วยเหลือนักเรียน
2. สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมารวมทั้งผลที่เกิดจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อ หรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ครูที่ปรึกษาชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระวังไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือ โกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อ และยินดีที่จะไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามกรณีที่คุณที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม

4. ครูที่ปรึกษานัดเวลา สถานที่ที่นัดพบที่ช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อยตลอดจนให้คำแนะนำ

5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอ

ชูวิทย์ สิงห์โท (2556, หน้า 22) กล่าวว่า ลักษณะของการส่งต่อนักเรียนดำเนินการได้ 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน คือการส่งนักเรียนภายในสถานศึกษาโดยครูที่ปรึกษา ส่งต่อนักเรียนให้กับครูที่มีความสามารถที่จะช่วยเหลือนักเรียนได้ตามลักษณะของปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครอง การส่งตัวนักเรียนควรมีการดำเนินการจัดทำข้อมูลของนักเรียนที่ผ่านมา วิธีการแก้ไขปัญหาและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา มีการประสานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้ทราบล่วงหน้าก่อน ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนทราบและเข้าใจเหตุผลในการส่งต่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการส่งต่อ นัดแนะ วัน เวลาที่ส่งต่อกับครูที่ให้การช่วยเหลือและพร้อมที่จะรับนักเรียนกลับคืนเมื่อผ่านการช่วยเหลือให้ดีขึ้นแล้ว

2. การส่งต่อภายนอก การช่วยเหลือของครูที่รับนักเรียนส่งต่อภายในมาดูแลช่วยเหลือตามกระบวนการอย่างมีระบบ มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว การ

แก้ไขปัญหายังยากต่อการช่วยเหลือเด็กอีก จำเป็นต้องส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอก เพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไป บุคคลที่ควรเป็นผู้ส่งต่อนักเรียน ได้แก่ ครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครอง และเมื่อนักเรียนได้รับความช่วยเหลือให้กลับคืนสู่สภาพปกติแล้ว สถานศึกษาต้องรับนักเรียนให้กลับเข้าเรียนตามเดิม

สรุปได้ว่า การส่งต่อ เป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วแต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น โดยมีการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาเป็นรายกรณีของครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา 2) การวางระบบและประสานงานการดำเนินงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขและเครือข่าย 3) การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูวิชาการ ให้ความช่วยเหลือต่อไป 4) การพิจารณาร่วมกันระหว่างคณะครูเพื่อการส่งต่อภายนอก 5) การติดต่อประสานงานดำเนินงานกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา 6) การส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการช่วยเหลือ 7) การทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียนถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ และ 8) การติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนจากผู้เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ปัญญา กระทุ่มพันธ์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปรากฏว่า มีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากและมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบสภาพ และปัญหาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่าไม่แตกต่างกัน 2) สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กเห็นว่า มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ 3) สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่เห็นว่า มีสภาพการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก 4) ปัญหาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กเห็นว่า มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลางเห็นว่า มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

สุนทรภรณ์ ธรรมวิเศษ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน ครูที่ปรึกษา จำนวน 255 คน และประธานนักเรียนจำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้น 439 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 53 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ 0.96 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน คือ สถิติที (t-test) และสถิติแบบเอฟ (F-test) ผลการวิจัย พบว่า 1) สถานปัจจุบันการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพและขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับมากของสถานศึกษา โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับมา 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ จำแนกตามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ จำแนกตามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา และประธานนักเรียน มีความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาว่า ควรดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนที่หลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน จัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีที่หลากหลาย มีการกำกับติดตาม การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ธนัชฐา ศรีจุฬารัตน์ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการใน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต่อสภาพการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่มีตำแหน่งต่างกัน ประเภทสถานศึกษาต่างกัน และขนาดของโรงเรียนต่างกัน พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สำออง มั่งคั่ง (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นว่ามีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ที่มีสถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นว่ามีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูในสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นว่ามีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการดำเนินงานตามแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นว่ามีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หทัยวัน เพชรซ้อน (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่มีวุฒิการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นริศรา จูแย้ม (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้งหมด 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง ที่จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งการทำงาน และขนาดโรงเรียน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

พรชัย เชาวงชุตีรัตน์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการคัดกรองนักเรียน 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด จำแนกตามเพศ ขนาดของโรงเรียน และสถานภาพ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ดวงใจ สุธใจ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดมาตรฐานงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการสรุปผลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่มีประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมละรายด้าน

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการนิเทศ กำกับติดตามงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผลงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการสรุปผลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

ณัฐติยา จุ่มแพง (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมารดาตฤณีรักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมารดาตฤณีรักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อ

ภฤติยา พลอยเรียง (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมืองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรีเขต 1 ในด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ ในรวมอยู่ในระดับมาก 2) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรีเขต 1 ตามความคิดเห็นของครูและนักเรียน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน 3) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรีเขต 1 จำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

สรารุณี แก้วจรรย์ (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมา คือ ด้านการส่งต่อ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหา นักเรียน ตามลำดับ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปรึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมและรายด้าน ไม่ แตกต่างกัน

วิไล รุ่งโรจน์แสงจินดา (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยา ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัด กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัด กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู 2) เปรียบเทียบศึกษาระดับปฏิบัติงาน การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขต บางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน โดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3) ศึกษา ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของ โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารและครู จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเรื่องการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการ ใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ค่า ความเชื่อมั่น 0.95 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า ที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลัก จิตวิทยาผู้บริหารและครู ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตบาง บอน ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การเปรียบเทียบระดับระดับปฏิบัติงาน การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาผู้บริหารและครูตามความ คิดเห็นของผู้บริหารและครูจำแนกตามเพศ เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครู จำแนกตามอายุ ต่ำกว่า 30 ปี และ 30 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาผู้บริหารและครู ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี-ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นไม่

แตกต่างกัน การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามระยะเวลา จำแนกตามระยะเวลา การปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยา ตามความเห็นของผู้บริหารและครู คือ ขาดความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง และการเข้าถึงข้อมูลนักเรียนยังขาดข้อมูลเชิงลึก ข้อเสนอแนะการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู คือ การส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมากขึ้น และ การสัมภาษณ์เพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับนักเรียน เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลนักเรียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

โลออนส์ (Lyon, 1993, p.195) ได้ศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนและครูผู้สอนถึงปัญหาและลักษณะพฤติกรรมของวัยรุ่นที่รวมเป็นแก๊งซึ่งส่งผลกระทบต่อโรงเรียนด้านระเบียบวินัยและความปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ หรือครูที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับควบคุมพฤติกรรมและระเบียบวินัยของโรงเรียนมีความเห็นว่าเด็กที่รวมแก๊งวัยรุ่นส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่แตกแยกอยู่ในชุมชนที่ยากจน อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่เด็กที่มีผลการเรียนอ่อนกว่าปกติ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้จะทำให้พฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กตามมา จากการศึกษารूपได้ว่า สาเหตุที่นักเรียนประพฤติผิดระเบียบวินัยเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมครอบครัวของนักเรียนสภาพแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียน

ฮัดเลย์ (Hudley, 1993, pp.377-379) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ของครูผู้สอนและการรับรู้ของเพื่อนเกี่ยวกับความก้าวร้าวโดยการศึกษานิสัยของสภาพแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 8 (ม.3) ของโรงเรียนรัฐบาลในรัฐเซาธ์ แคลิฟอเนีย (South California) เด็กนักเรียนในชั้น เรียน899คนได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้ร่วมกิจกรรมเพื่อการวิจัยคิดเป็นร้อยละ95ของนักเรียนทั้งหมดครูผู้สอนร่วมกิจกรรม 24 คนโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบประมาณค่า 8 รายการ 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่าเกี่ยวกับเพศ เชื้อชาติ และระดับชั้น เด็กชายถูกระบุในพฤติกรรมก้าวร้าวด้านการต่อสู้ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ และแทรกแซงกิจกรรมของกลุ่มมากกว่าเด็กหญิงแอฟริกัน อเมริกันถูกระบุมากที่สุดในกลุ่มย่อยว่าก้าวร้าวมากที่สุด เด็กหญิงเชื้อสายเอเชียก้าวร้าวน้อยที่สุด

เวห์เลจ (Wehlage, 2009, p.123) ได้ศึกษาโครงการต่างๆที่โรงเรียนมัธยมในสหรัฐอเมริกา 14 แห่ง นำไปใช้เพื่อป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง(ซึ่งนิยามว่าเป็นนักเรียนที่ขาดเรียน 21 ครั้ง หรือมากกว่าในปีที่ผ่านมา) กลุ่มเสี่ยงนี้มีความหลากหลายในสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพครอบครัวและปัญหาส่วนตัว งานชิ้นนี้พยายามตอบคำถามว่าเพราะเหตุใดนักเรียนเหล่านี้จึงออกกลางคัน โรงเรียนมีแนวทางทางปฏิบัติอย่างไรในด้านวิธีการสอนและหลักสูตรและนักเรียนมีการตอบสนองอย่างไรต่อโครงการ

ต่างๆอย่างนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ได้สรุปว่า มีปัจจัย 3 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับการออกกลางคัน ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคมและภูมิหลังของครอบครัว เช่น ความยากจน ผู้ปกครองมีการศึกษาน้อย ขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองการย้ายถิ่นของครอบครัว การที่มีผู้ปกครองคนเดียว (single-parent) เป็นต้น ปัจจัยที่สองคือ ปัญหาส่วนตัวของนักเรียน เช่น ปัญหาทางสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ การติดยาเสพติด ปัญหาทางกฎหมาย การกระทบกระเทือนจากการหย่าร้างหรือเสียชีวิตของผู้ปกครองการตั้งครรภ์ความสามารถในการเรียนรู้ต่ำ เป็นต้นปัจจัยที่สามคือ ปัจจัยทางด้านโรงเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุของการออกกลางคันที่ใกล้ตัวและระบบการศึกษาสามารถแก้ไข ปัญหาได้โดยตรง ปัจจัยทั้งสามนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแต่ละมีผลกระทบต่อนักเรียนและคนแตกต่างกันไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ คือ ปัญหาด้านวินัยนักเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ความต้องการของนักเรียน ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดองค์กร กระบวนการบริหารจัดการภายในโรงเรียนให้เป็นระบบที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง วางกรอบปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้แก้ไขตามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีกฎระเบียบในการลงโทษนักเรียนในเชิงบวก ไม่ใช่จับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือสนับสนุนให้นักเรียนได้แก้ไขตามพฤติกรรมของตนเอง ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการดูแลส่งเสริมป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จึงสนใจที่จะศึกษา ประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี ตามการรับรู้ของผู้ปกครองในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี และนำไปปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป